

Інститут зеленої економіки

Україна, м. Київ, 01024, вул. Богомольця, 7/14, оф.182, тел.: +380 (067) 4081454, E-mail: potapenko@ukr.net

ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ ПРОЄКТУ ПРОГРАМА ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2022 РІК

Київ - 2021

Зміст

Список виконавців.....	3
ВСТУП	4
1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ).....	6
2.ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)27	
3.ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)	61
4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)	66
5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	71
6.ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ – 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ	75
7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	82
8.ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ) ...	85
9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	89
10.ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ).....	96
11.РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-10, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ.....	97
Список використаних джерел	101

Список виконавців:

Потапенко Вячеслав — керівник проекту, доктор економічних наук, кандидат географічних наук, сертифікований тренер з стратегічної екологічної оцінки Європейської економічної комісії ООН

Іванова Руслана — магістр-еколог;

Шилкіна Олександра — експерт-еколог.

ВСТУП

Головною метою Європейської Зеленої Угоди (European Green Deal) є перетворення Європи до 2050 року на перший кліматично-нейтральний континент з пріоритетом захисту, збереження та збільшення природних ресурсів ЄС, а також захист здоров'я та добробуту громадян.

Зелена угода є невід'ємною частиною стратегії Європейського Союзу щодо виконання плану Об'єднаних Націй до 2030 року та цілей сталого розвитку. У рамках Зеленої угоди Єврокомісія переорієнтує процес економічної координації на інтеграцію цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй, поставлення стійкості та добробуту громадян у центр економічної політики та цілей сталого розвитку в основі політики та дій ЄС.

Загалом Зелена угода охоплює такі сфери політики:

- Чиста енергія – створення можливостей для альтернативних, більш чистих джерел енергії;
- Стале виробництво – стимулювання більш сталих та екологічних методів виробництва;
- Будівництво – потреба в більш чистому будівельному секторі;
- Стала мобільність – сприяння більш сталим та екологічним видам транспорту;
- Біорізноманіття – заходи щодо захисту крихкої екосистеми;
- «Від лану до столу» (From farm to fork) – залучення шляхів забезпечення більш екологічних систем харчування для населення;
- Усунення забруднення – створення заходів щодо швидкого та ефективного усунення забруднень навколишнього середовища.

Зелена угода є невід'ємною частиною стратегії Європейського Союзу щодо виконання плану Об'єднаних Націй до 2030 року та цілей сталого розвитку. У рамках Зеленої угоди Єврокомісія переорієнтує процес економічної координації на інтеграцію цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй, поставлення стійкості та добробуту громадян у центр економічної політики та цілей сталого розвитку в основі політики та дій ЄС.

Згідно Угоди про Асоціацію Україна-ЄС та програми Східного партнерства Україна долучилася до реалізації окремих політик в сфері клімату та захисту довкілля, одним з яких є стратегічна екологічна оцінка документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше

запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року державна екологічна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей:

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення;

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм з метою забезпечення збалансованого (сталого) розвитку.

Програма економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік (далі – Програма) є комплексним програмним документом, в якому визначені основні завдання щодо розвитку галузей і сфер діяльності у області та механізми їх реалізації: через галузеві цільові програми та інвестиційні проекти, перелік яких визначено в додатках до програми. Певною мірою Програма відповідає критеріям документів державного планування (далі – ДДП), визначених у Законі України "Про стратегічну екологічну оцінку", хоча і не містить конкретних інвестиційних проектів, містобудівних програм, інших містобудівних документів тощо.

В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки. З 12 жовтня 2018 року в Україні вступив в дію закон «Про стратегічну екологічну оцінку».

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ)

Проект Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік (далі – Програма) розроблений Департаментом агропромислового розвитку та економічної політики облдержадміністрації на основі пропозицій структурних підрозділів облдержадміністрації, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств та установ з використанням статистичних і інших звітних (відомчих) даних, відповідно до Законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Порядку розроблення проектів прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, Бюджетної декларації та державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 (зі змінами).

Програма деталізує мету, пріоритетні завдання та комплекс заходів, спрямованих на вирішення наявних соціально-економічних проблем в регіоні та досягнення стратегічних цілей, визначених у Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням Житомирської обласної ради від 18.12.2019 (зі змінами), розробленої з урахуванням положень Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695.

Пріоритети дій, визначені у Програмі, націлені на забезпечення:

- реалізації реформ і завдань, визначених Президентом України та Урядом України;
- ефективної взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань регіонального розвитку;
- раціонального використання бюджетних та інших фінансових ресурсів.

Очікувані індикатори результативності дій щодо виконання визначених заходів Програми – прогнозні показники економічного і соціального розвитку області, визначені з урахуванням Основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки, наведених у додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.

Фінансове забезпечення Програми передбачається за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів, не заборонених законодавством.

Залучення коштів з державного бюджету здійснюватиметься у вигляді фінансування проектів регіонального розвитку з Державного фонду регіонального розвитку та заходів у рамках відповідних державних цільових програм.

Кошти обласного та місцевих бюджетів спрямовуватимуться у вигляді фінансування чи співфінансування проектів регіонального розвитку, заходів Програми та обласних цільових і місцевих програм.

Інші позабюджетні кошти, не заборонені законодавством, залучатимуться на реалізацію інвестиційних проектів та інших заходів.

Програма є інструментом діалогу всіх гілок місцевої влади, бізнес-спільноти та громадськості, а тому відкрита для доповнень і змін, які затверджуються в установленому порядку облдержадміністрацією.

Метою Програми є підвищення якості життя та добробуту населення шляхом підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіональної економіки, забезпечення стабільного функціонування соціальної сфери та екологічної безпеки навколишнього середовища.

Реалізація Програми передбачає наступні головні пріоритети:

1. Забезпечення умов для економічного і соціального розвитку області;
2. Реалізація економічного потенціалу області;
3. Життєвий рівень та якість життя населення;
4. Створення безпечного середовища;
5. Розвиток територіальних громад та забезпечення відкритості влади

Для реалізації програми для кожного з головних пріоритетів були визначені напрями (сфери) діяльності, які формують основу для управління областю.

Таблиця 1.1.

Структура головних пріоритетів та напрямів (сфер) діяльності

Головні пріоритети	Напрями (сфери) діяльності	Проблеми
1. Забезпечення умов для економічного і соціального розвитку області	1.1. Бюджетно-фінансова політика	1.1.1. Необхідність забезпечення повноти сплати суб'єктами господарювання податків, зборів та інших обов'язкових платежів до місцевих бюджетів області. 1.1.2. Недостатність по окремих місцевих бюджетах бюджетних призначень на забезпечення повної потреби у видатках на оплату праці працівників бюджетних установ та на проведення розрахунків за електричну та теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ, які споживаються бюджетними установами.
	1.2. Інвестиційна політика	1.2.1. Загрози національній безпеці України у зв'язку із продовженням військової агресії Російською Федерацією в південно-східних регіонах України та дестабілізацією ситуації в Україні.

		1.2.2. Глобальна пандемія коронавірусної хвороби, спричинена SARS-CoV-2, та падіння світової економіки.
		1.2.3. Законодавча нестабільність в Україні, відсутність надійних гарантій захисту від змін законодавства для іноземних інвесторів.
		1.2.4. Високий рівень бюрократизму в державних установах, зарегульованість бізнесу.
		1.2.5. Значний податковий і адміністративний тиск на діяльність підприємств.
		1.2.6. Відсутність належним чином підготовлених інвестиційних майданчиків.
		1.2.7. Складний процес підключення до інженерних мереж нових виробництв.
		1.2.8. Низький відсоток підприємств, що виробляють високотехнологічну продукцію, та закріплення сировинної спеціалізації економіки області на світовому ринку.
		1.2.9. Відтік робочої сили за кордон та дефіцит кваліфікованих кадрів, зокрема працівників робітничих професій.
		1.2.10. Недостатній рівень захисту інтелектуальних прав, що істотно підвищує ризик залучення інвестицій в економіку області і гальмує розвиток високотехнологічних виробництв.
		1.2.11. Мала кількість розроблених відповідно до світових стандартів та на підставі фахових досліджень інвестиційного потенціалу регіону конкретних бізнес-планів, техніко-економічних обґрунтувань та проєктів розвитку територіальних громад області.
		1.2.12. Наявність потужних об'єктів іноземного та вітчизняного інвестування в адміністративно-територіальних межах області, які юридично зареєстровані на територіях інших регіонів України та не підпадають під статистичний облік надходження інвестиційних ресурсів за фактичним місцем знаходження.
	1.3. Зовнішньоекономічна діяльність та міжнародне співробітництво	1.3.1. Несприятлива кон'юнктура на ключових для України світових ринках.
		1.3.2. Періодичне обмеження діяльності підприємств та організацій, що запроваджуються з метою попередження розповсюдження COVID-19.
		1.3.3. Карантинні обмеження, що не дозволяють підприємствам області в повній мірі брати участь у міжнародних виставково-ярмаркових заходах, проведенні презентацій продукції з метою налагодження та розвитку співпраці з іноземними партнерами.

		Застосування заходів обмеження торгівлі з Росією та Білоруссю.
		1.3.4. Недостатньо розвинутий в державі механізм страхування експортних ризиків.
		1.3.5. Низький рівень реінвестування підприємств області.
	1.4. Інноваційний розвиток	1.4.1. Нерозвинута інноваційна інфраструктура області.
		1.4.2. Відсутність наукових парків в регіоні.
		1.4.3. Недостатня взаємодія наукових установ та виробничих підприємств.
		1.4.4. Відсутність фінансових інструментів підтримки інновацій та стартапів в області.
		1.4.5. Недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності в державі.
		1.4.6. Нестача фахівців з інноваційного менеджменту та маркетингу, трансферу технологій та бізнес-планування.
	1.5. Розвиток малого і середнього підприємництва	1.5.1. Нестабільність законодавства в т. ч. податкового та трудового законодавства у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, що не дає можливості суб'єктам підприємництва планувати свою діяльність на тривалий період.
		1.5.2. Високе податкове навантаження на суб'єктів малого і середнього підприємництва, складність адміністрування податків.
		1.5.3. Низька інноваційна та інвестиційна активність малих підприємств, зростання рівня неформальної зайнятості в сфері малого бізнесу, що пов'язується в першу чергу, зі складними процедурами державного регулювання, адміністративним тиском, високим рівнем фінансового навантаження.
		1.5.4. Вплив негативних тенденцій, пов'язані, як з кількісними (зменшення чисельності суб'єктів малого бізнесу), так і з якісними (скорочення частки компаній, орієнтованих на адаптаційну стратегію розвитку, і збільшення частки малих підприємств, що прагнуть до виживання або простого відтворення) змінами.
		1.5.5. Недостатня державна підтримка малого і середнього підприємництва до впровадження інноваційних технологій, стимулювання виробництва конкурентоспроможної продукції.
		1.5.6. Зниження ділової активності суб'єктів малого і середнього підприємництва внаслідок запровадження карантинних обмежень у зв'язку з пандемією.
		1.5.7. Відтік кадрів за кордон, брак кваліфікованої робочої сили.

		1.5.8. Недостатній рівень розвитку соціального підприємництва в регіоні
		1.5.9. Низький рівень активності об'єктів інфраструктури підтримки суб'єктів підприємництва у наданні консультаційної та інформаційної допомоги бізнесу.
		1.5.10. Недостатній рівень фахової підготовки підприємців, низький рівень правових знань.
		1.5.11. Недостатній рівень соціальної відповідальності бізнесу.
	1.6. Удосконалення системи надання адміністративних послуг	1.6.1. Низький рівень взаємодії між територіальними підрозділами органів виконавчої влади, які є суб'єктами надання адміністративних послуг, та органами місцевого самоврядування, при яких утворені ЦНАПи.
		1.6.2. Відсутність електронного документообігу між органами виконавчої влади, які є суб'єктами надання адміністративних послуг, та ЦНАП, що ускладнює та уповільнює обмін інформацією та документами, необхідними для надання адміністративних послуг громадянам, збільшує навантаження на працівників ЦНАПів.
		1.6.3. Відсутність доступного та зручного в користуванні програмного комплексу для забезпечення інформаційної взаємодії між суб'єктами надання адміністративних послуг та проведення моніторингу якості надання адміністративних послуг, який об'єднав би всі державні програмні комплекси, з якими працюють ЦНАПи.
		1.6.4. Низький рівень інтеграції автоматизованих інформаційних систем ЦНАПів з мобільним застосунком Дія, що значно прискорило б процес оформлення заяв на отримання адмінпослуг, виключило б помилки при їх заповненні, наблизило б безпаперовий документообіг.
		1.6.5. Неготовність багатьох ЦНАПів до надання розширеного переліку адміністративних послуг (зокрема, брак відповідних приміщень в ЦНАПах; складність залучення персоналу, що відповідає кваліфікаційним вимогам, встановленим законодавством, для надання окремих видів адміністративних послуг; низький рівень оплати працівників ЦНАПів та відсутність мотивації до якісної праці внаслідок цього).
		1.6.6. Недостатнє матеріально-технічне забезпечення для ефективної роботи ЦНАПів, насамперед у сільській місцевості (зокрема, брак відповідного технічного та комп'ютерного

		обладнання, програмного забезпечення, засобів комунікації).
		1.6.7. Непристосованість приміщень для обслуговування людей з особливими фізичними потребами, незручність оплати послуг (якщо послуга платна), ненадання в центрах супутніх послуг.
		1.6.8. Недостатній рівень застосування інноваційних інструментів надання адміністративних послуг в електронному вигляді.
		1.6.9. Відсутність системності у підвищенні кваліфікації та навчання посадових осіб, які працюють в ЦНАПах.
		1.6.10. Низький рівень обізнаності громадян і суб'єктів господарювання, особливо в сільській місцевості, щодо роботи ЦНАПів та їх послуг, які у них надаються, запроваджених електронних сервісів у сфері надання адміністративних послуг.
		1.6.11. Низький рівень спеціалізованих знань та професійних навичок у фахівців сільських та селищних рад щодо алгоритму створення ЦНАП, забезпечення його ефективної роботи, практичних аспектів надання адміністративних послуг.
	1.7. Земельні відносини та землевпорядкування територій	1.7.1. Неналежне фінансове забезпечення заходів земельної реформи.
		1.7.2. Наповнення бази даних Державного земельного кадастру.
		1.7.3. Необхідність поновлення нормативної грошової оцінки земель 1061 населених пунктів, в яких термін її дії завершився.
		1.7.4. Необхідність запровадження заходів щодо рекультивції порушених земель внаслідок незаконного видобування бурштину.
2. Реалізація економічного потенціалу області	2.1. Промисловість	2.1.1. Продовження негативної динаміки виробництва в окремих галузях промисловості через коронакризу.
		2.1.2. Зростання вартості енергоресурсів.
		2.1.3. Недостатнє забезпечення сировиною підприємств окремих галузей промисловості, зокрема деревообробних.
		2.1.4. Спад сукупного попиту на окремі види промислової продукції.
		2.1.5. Негативна кон'юнктура на ринках промислової продукції, зокрема зовнішньому.

	2.2. Сільське господарство	2.1.6. Захисні заходи інших країн щодо імпорту окремих промислових товарів з України.
		2.1.7. Відсутність (недостатність) інвестиційних ресурсів та/або стримана позиція інвесторів вкладати кошти у виробничі активи в умовах коронакризи.
		2.2.1. Недотримання сільськогосподарськими підприємствами нормативів оптимального співвідношення культур у сівоzmінах відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 11.02.2010 № 164 «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівоzmінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах». Значне збільшення в структурі посівних площ посівів соняшнику, ріпаку, кукурудзи веде до втрати родючості та виснаження ґрунтів.
		2.2.2. Зростання площ кислих ґрунтів. В області налічується 385,0 тис. га кислих ґрунтів, які потребують обов'язкового вапнування або 69,8% до загальної площі сільськогосподарських угідь, які знаходяться в користуванні сільськогосподарських товаровиробників. У зоні Полісся розташовано майже 30% усіх кислих ґрунтів України. Поступове збільшення площ кислих ґрунтів внаслідок внесення фізіологічно кислих добрив призводить до зниження продуктивності сільськогосподарських культур на 3-4 ц/га у перерахунку на зерно.
		2.2.3. Неможливість здійснення господарської діяльності та використання земель сільськогосподарського призначення на території радіаційного забруднення Житомирської області. Значна частина території бузумовного (обов'язкового) відселення була виведена із господарського використання не за радіологічними критеріями, а виходячи із соціально-економічних умов, що склалися на той час. Для забезпечення нагальних потреб соціально-економічного розвитку територіальних громад області, території яких зазнали радіологічного забруднення, виникає необхідність повторного радіологічного обстеження та інвентаризації виведених з користування сільськогосподарських угідь зони бузумовного (обов'язкового) відселення з метою перегляду обмежень у їх використанні.
		2.2.4. Низький рівень виробництва екологічно чистих продуктів харчування. Відсутність державної підтримки розвитку органічного виробництва.

		2.2.5. Скорочення поголів'я великої рогатої худоби м'ясних порід через нерентабельне виробництво.
		2.2.6. Галузева розбалансованість використання ресурсного потенціалу та згортання тваринницької галузі інвесторами. Значна частина холдингових компаній, які орендують землі, в основному займаються вирощуванням високорентабельних технічних культур, які виснажують ґрунти, не розвивають галузь тваринництва, та не створюють робочі місця.
		2.2.7. В області здійснює господарську діяльність 218 інвестиційних компаній, в обробітку яких сконцентровано 425,0 тис. га сільськогосподарських угідь, або 35 % від наявних сільгоспугідь області. Здійснення сільськогосподарського виробництва у складній ґрунтово-кліматичній зоні Полісся, яка на 80 % забруднена радіонуклідами, вимагає додаткових витрат матеріально-фінансових ресурсів, що призводить до збільшення собівартості та зниження конкурентоспроможності продукції. Це вимагає диференційованого підходу в питаннях бюджетної підтримки Поліського регіону.
	2.3. Лісове господарство	2.3.1. Наявність фактів несанкціонованих вирубок дерев та напади на державну лісову охорону лісгосподарських підприємств під час проведення рейдів з охорони лісів. Висока вартість послуг з виконання проєктних робіт з виготовлення та реєстрації правовстановлюючих документів для державних лісгосподарських підприємств.
		2.3.2. Неналежне вжиття органами місцевого самоврядування заходів щодо недопущення випалювання стерні та бур'янів у сільській місцевості, які сприяють виникненню пожеж в лісових екосистемах.
		2.3.3. Відповідно до статті 256 Податкового Кодексу України не встановлено плату за надання лісових ділянок у довгострокове тимчасове користування.
		2.3.4. Дія Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» перешкоджає лісівникам вчасному відведенню в рубку ділянок, пошкоджених лісовою пожежею та здійснити оперативну розробку пошкоджених насаджень площею понад 1 га.
		2.3.5. Необхідність вирішення питання щодо ставки рентної плати за надання лісових ділянок

		у довгострокове тимчасове користування без вилучення у постійного лісокористувача..
		2.3.6. Всихання лісових насаджень.
		2.3.7. Порушення вимог Правил пожежної безпеки в лісах України.
	2.4. Будівництво та житлова політика	2.4.1. Залишається значною кількість об'єктів незавершеного будівництва.
		2.4.2. Недостатність власних коштів будівельних підприємств для суттєвого зміцнення матеріально-технічної бази.
		2.4.3. Недостатній рівень розвитку містобудівного кадастру на рівнях: район, громада.
		2.4.4. Складність отримання громадянами банківських кредитів для будівництва та придбання житла.
		2.4.5. Недостатній рівень залучення коштів приватних інвесторів у будівельну галузь.
		2.4.6. Недостатність кваліфікованих спеціалістів у будівельній галузі.
		2.4.7. Недостатня забезпеченість підприємств будівельної індустрії місцевими будівельними матеріалами – піском та щебеневою продукцією.
	2.5. Дорожнє будівництво	2.5.1. Значна протяжність автомобільних доріг загального користування місцевого значення потребує капітального та поточного середнього ремонтів.
		2.5.2. Руйнування автомобільних доріг і мостів великоваговими та великогабаритними транспортними засобами.
	2.6. Транспортна інфраструктура	2.6.1. Неможливість забезпечити регулярне автобусне сполучення до всіх населених пунктів області внаслідок незадовільного технічного стану під'їзних шляхів або відсутністю пасажиропотоку.
		2.6.2. Відсутність у бюджетах органів місцевого самоврядування видатків на компенсацію за перевезення пільгової категорії громадян.
	2.7. Комунальна інфраструктура та альтернативна енергетика	2.7.1. Технічне забезпечення та рівень зношених основних фондів.
		2.7.2. Незначне введення нового обладнання на котельнях.
		2.7.3. Суттєві втрати (у деяких підприємств) в теплових мережах.
		2.7.4. Недостатній рівень якості наданих послуг з теплопостачання.
		2.7.5. Відсутній стовідсотковий рівень оснащення наявного житлового фонду домовими засобами обліку теплової енергії.

	2.8. Туризм	2.8.1. Відсутність фінансування розвитку інфраструктури біля визначених туристичних «магнітів» області.	
		2.8.2. Недостатня поінформованість населення області та України щодо можливостей подорожей територією області.	
		2.8.3. Недостатня кількість засобів для проведення рекламних кампаній для популяризації туристичного потенціалу області.	
	2.9. Споживчий ринок	2.9.1. Наявність неорганізованої торгівлі (стихийна торгівля та торгівля з пересувних засобів у несанкціонованих місцях).	
		2.9.2. Недосконалість системи контролю за якістю і безпекою продукції, робіт, послуг, яка б гарантувала споживачам придбання товарів належної якості.	
	2.10. Розвиток системи публічних закупівель	2.10.1. Недостатній рівень компетенцій і досвіду посадових осіб замовників, уповноважених здійснювати публічні закупівлі.	
		2.10.2. Помилки при оформленні тендерних пропозицій, недотримання встановлених процедур під час проведення процедур закупівель.	
	3. Життєвий рівень та якість життя населення	3.1. Заробітна плата	3.1.1. Мінімізація заробітної плати.
			3.1.2. Виплата заробітної плати в «конвертах».
			3.1.3. Нелегальна зайнятість.
3.1.4. Низький рівень оплати праці на новостворених робочих місцях.			
3.1.5. Заборгованість із виплати заробітної плати.			
3.2. Пенсійне забезпечення		3.2.1. Низька забезпеченість потреби на виплату пенсій власними коштами, що становить 41,4 %;	
		3.2.2. Сповільнені темпи скорочення заборгованості до Пенсійного фонду України, зокрема економічно-активних платників.	
3.3. Ринок праці		3.3.1. Дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили: 44 % безробітних мають вищу освіту, а 57,9 % вакансій пропонуються за робітничими та найпростішими професіями.	
		3.3.2. Низький рівень заробітної плати у заявлених роботодавцями до служби зайнятості вакансіях: третина вакансій пропонується з оплатою праці у мінімальному розмірі, визначеному на законодавчому рівні.	
		3.3.3. Відсутність вакансій у сільській місцевості.	
3.4. Соціальний захист населення	3.4.1. Відсутність фінансування для забезпечення житлом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (за станом на 01.07.2021 на квартирному обліку в виконавчих органах сільських, селищних та міських рад області перебуває 3362 особи).		

		3.4.2. Погашення заборгованості за бюджетним напрямом «Компенсації за втрачене майно та оплата витрат у зв'язку з переїздом на нове місце проживання громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» бюджетної програми «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (за станом на 01.10.2021 по області обліковується заборгованість за вказаним напрямом у сумі близько 97,0 млн гривень. Міністерством соціальної політики України, як головним розпорядником коштів, з 2013 року не здійснюється фінансування за рішеннями судів, хоча вказана заборгованість обліковується в органах державної казначейської служби ще з 2007 року). 3.4.3. Невиконання рішення Конституційного Суду України від 17.07.2018 № 6-р/2018 про визнання неконституційними окремих положень Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів» у частині проведення фінансування за відновленими пільгами та компенсаціями відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», які було скасовано з 01.01.2015).
	3.5. Охорона здоров'я населення	3.5.1. Потребує модернізації медична інфраструктура у сільській місцевості на рівні територіальних громад для підвищення доступності та якості медичного обслуговування центрами первинної медичної допомоги.
		3.5.2. Необхідність впровадження телемедицини для консультацій та діагностики в центрах первинної медичної допомоги.
		3.5.3. Заклади охорони здоров'я потребують інформатизації та переходу на електронний документообіг.
		3.5.4. Відсутність сучасного лінійного прискорювача, що суттєво впливає на якість надання медичної допомоги онкологічним хворим.
	3.6. Освіта	3.6.1. Існуюча мережа закладів дошкільної освіти ще не повною мірою задовольняє потреби населення, особливо у Житомирській, Бердичівській, Ємільчинській, Коростишівській, Малинській, Новоград-Волинській, Попільнянській, Романівській, Коростенській, Гришківецькій, Брусилівській, Ємільчинській, Барашівській, Станишівській, Тетерівській,

		Городницькій, Чижівській, Вишевицькій, Вільшанській, Оліївській та Радомишльській територіальних громадах.
		3.6.2. Нагальною є потреба у доступі 41 закладу загальної середньої освіти до мережі Інтернет.
		3.6.3. Потребує подальшого оновлення парк шкільних автобусів (існує потреба у придбанні 25 шкільних автобусів).
		3.6.4. Залишається низьким відсоток охоплення дітей позашкільною освітою в сільській місцевості.
		3.6.5. Потребує оновлення матеріально-технічна база закладів професійної (професійно-технічної) освіти.
	3.7. Культура	3.7.1. Необхідне додаткове фінансування для реставраційний робіт музейних експонатів, забезпечення музейним виставковим обладнанням.
		3.7.2. Виділення фінансування на придбання затребуваної літератури та періодичних видань.
		3.7.3. Оновлення морально-застарілої матеріально-технічної бази установ культури.
		3.7.4. Проведення енергоменеджменту закладів культури та мистецтв, виготовлення енергетичних паспортів.
		3.7.5. Проведення оцінки технічного стану будівель, задля уникнення руйнування історичних пам'яток.
		3.7.6. Залучення всіх верств населення до культурного життя, а саме збільшення доступу до культурного продукту осіб з інклюзією.
	3.8. Фізична культура і спорт	3.8.1. Недостатня кількість спортивних об'єктів для занять фізичною культурою та спортом.
		3.8.2. Недостатня кількість в області кваліфікованих кадрів.
		3.8.3. Низький рівень фінансування фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів.
		3.8.4. Необхідність оновлення спортивного обладнання та інвентарю для дитячо-юнацьких спортивних шкіл та провідних спортсменів області.
		3.8.5. Відсутність спортивної інфраструктури, спроможної задовольнити потреби населення у щоденній руховій активності відповідно до фізіологічних потреб, зокрема осіб з обмеженими фізичними можливостями.
	3.9. Молодіжна і сімейна політика, соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю	3.9.1. Відсутність обласного молодіжного центру та молодіжних центрів, хабів/просторів на місцевому рівні.
		3.9.2. Недостатність фінансування проведення пленерів, майстер-класів, творчих фестивалів,

		конкурсів, семінарів, вишкочів, конференцій, зборів, акцій, ігор, заходів, спрямованих на здоровий спосіб життя, на збереження та популяризацію національної духовно-культурної спадщини, підвищення рівня національної та естетичної культури молоді, задоволення та захисту духовних інтересів молоді, формування позитивного мистецького іміджу.
		3.9.3. Відсутність мережі центрів національно-патріотичного виховання.
		3.9.4. Недостатність фінансування розвитку військово-прикладного і службово-прикладного спорту, військової науково-технічної творчості та інновацій спрямованих на популяризацію і підвищення престижу військової служби.
		3.9.5. Важливим завданням є створення інтегрованої системи надання соціальних послуг у кожній громаді, основними завданнями якої є забезпечення доступності вразливих категорій населення та тих, які перебувають у складних життєвих обставинах, до якісних соціальних послуг, зниження собівартості соціальних послуг шляхом зміцнення потенціалу громади об'єднанням наявних кадрових, матеріальних, фінансових, технологічних ресурсів.
		3.9.6. Впровадженням соціальних послуг для сімей з дітьми та осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах, в Україні загалом і в області зокрема впродовж тривалого часу займалися центри соціальних служб, які впродовж останніх років трансформувались або ліквідувались.
	3.10. Захист прав та інтересів дітей	3.10.1. Повільний розвиток мережі патронатних сімей. 3.10.2. Зменшення кількості прийомних сімей та влаштованих в них дітей.
4. Створення безпечного середовища	4.1. Охорона навколишнього природного середовища	4.1.1. Накопичення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин.
		4.1.2. Незадовільний стан обладнання на каналізаційних системах та очисних спорудах зворотніх вод в області.
		4.1.3. Відсутність єдиної місцевої схеми екомережі як єдиної територіальної системи об'єктів, що перебувають під особливою охороною.
		4.1.4. Недостатньо реалізована екологічна освіта і виховання.
	4.2. Природна і техногенна безпека	4.2.1. На території області розташовані 158 потенційно небезпечних об'єктів, які, відповідно до Кодексу цивільного захисту України, підлягають облаштуванню автоматизованими

		системами раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення.
		4.2.2. Лише на кожному п'ятому об'єкті підвищеної небезпеки змонтовано автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення.
		4.2.3. Не проводиться робота по влаштуванню систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення на хімічно небезпечних об'єктах комунальної власності.
		4.2.4. Дефіцит фінансових ресурсів.
		4.2.5. Не забезпеченість населення, яке проживає в прогнозованій зоні хімічного забруднення, промисловими засобами захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин.
		4.2.6. Не забезпеченість засобами індивідуального захисту органів дихання від бойових отруйних речовин непрацюючого населення, яке проживає в містах, віднесених до груп з цивільного захисту та в зонах можливого хімічного забруднення Житомирської області.
		4.2.7. Недостатність накопичення резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій усіх рівнів.
	4.3. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи	4.3.1. Відсутність фінансування для забезпечення житлом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.
		4.3.2. Заборгованість за бюджетним напрямом «Компенсації за втрачене майно та оплата витрат у зв'язку з переїздом на нове місце проживання громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» бюджетної програми «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».
		4.3.3. Невиконання рішення Конституційного Суду України від 17.07.2018 № 6-р/2018 про визнання неконституційними окремих положень Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів» у частині проведення фінансування за відновленими пільгами та компенсаціями відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», які було скасовано з 01.01.2015.
		4.3.4. Потреба забезпечення бюджетного фінансування за рахунок Державного бюджету

		України заходів з проведення сучасного радіологічного обстеження радіаційно небезпечних та радіоактивно забруднених земель на території Народицького району площею 12844,6 га.
		4.3.5. Потреба у визначенні можливостей повернення до господарського використання радіаційно-небезпечних земель.
		4.3.6. Необхідність попередження споживання населенням сільськогосподарської та лісової продукції з перевищенням гранично-допустимих концентрацій радіонуклідів.
	4.4. Протипожежний захист	4.4.1. Недостатнє фінансування програм та заходів щодо забезпечення пожежної та техногенної безпеки в області.
		4.4.2. У ході реформування місцевого самоврядування гостро стоїть питання профілактики та організації гасіння пожеж у населених пунктах територіальних громад.
		4.4.3. Внаслідок змін клімату, що відбуваються в останні 30 років, кількість надзвичайних ситуацій природного характеру має сталу тенденцію до збільшення та зростання їх інтенсивності.
		4.4.4. В області не організовано належним чином роботу із забезпечення пожежної безпеки в сільській місцевості, де щороку виникає майже 40 % від загальної кількості усіх пожеж в області, а гасіння їх значно ускладнюється через затримку з прибуттям до місця пожежі пожежно-рятувальних підрозділів.
		4.4.5. Наявність великої кількості промислових комплексів, концентрація на них агрегатів і установок великої потужності, використання у виробництві потенційно-небезпечних речовин збільшує вірогідність виникнення техногенних небезпек.
		4.4.6. Область за показниками техногенного та природного навантаження належить до регіонів з високим ступенем ризику виникнення аварій і катастроф. Цей ризик постійно збільшується, враховуючи те, що рівень зносу обладнання більшості підприємств, комунальних та енергозабезпечуючих систем населених пунктів наближається до критичного. Крім того, упродовж останніх років область потрапляє в зони природних надзвичайних ситуацій.
		4.4.7. Потенційна небезпека техногенних аварій в області швидко зростає під впливом збільшення рівня зношеності основних фондів, рівня

		концентрації промисловості в окремих районах, ступеня складності великих технічних систем.
		4.4.8. Аналіз перевірок об'єктів з постійним або тимчасовим перебуванням людей, показав, що незважаючи на заходи, які вживаються, протипожежний захист багатьох установ та закладів вищевказаної категорії залишається ще на незадовільному рівні й потребує значного покращання.
		4.4.9. Періодичні обстеження протипожежного стану будинків підвищеної поверховості постійно виявляють суттєві недоліки, які при виникненні пожежі створять реальну загрозу життю і здоров'ю мешканців, перешкоджатимуть ліквідації пожежі та безпечній евакуації людей.
	4.5. Забезпечення законності та правопорядку	4.5.1. Збільшення кількості злочинів, вчинених у громадських місцях, а саме: крадіжок та незаконних заволодінь транспортними засобами.
		4.5.2. Зростання злочинів, вчинених працездатними особами, які не працювали і не навчались, а також потреба стабілізації рівня вуличної злочинності.
		4.5.3. Необхідність здійснення організаційних та практичних заходів, пов'язаних з обслуговуванням служби «102» та Ситуаційного центру Головного управління Національної поліції в Житомирській області.
		4.5.4. Необхідність активізації роботи з протидії злочинним проявам, підвищення рівня захищеності громадян від правопорушень, дотримання їх прав та інтересів.
5. Розвиток територіальних	5.1. Розвиток територіальних громад	4.5.5. Потреба у модернізації матеріально-технічного забезпечення поліції засобами бронезахисту та активної оборони (шоломи, бронежилети), цифровими АТС, стаціонарними та автомобільними УКХ радіостанціями, відеореєстраторами та засобами відеонагляду, резервним живленням, здійснення фінансування для поточного ремонту адміністративних будівель, проведенні гарантійного обслуговування автомобілів, ремонті кімнат затриманих та доставлених, ізоляторів тимчасового тримання, поліцейських станцій їх обладнання, відповідно до встановлених вимог. Облаштування поліцейських станцій у містах і населених пунктах області.
		5.1.1. У більшості територіальних громад області бюджет є дотаційним.

х громад та забезпечення відкритості влади		5.1.2. Необхідність визначення вільних земельних ділянок для потенційних інвесторів та ведення їх чіткого обліку.
		5.1.3. Недостатня кількість виділених та належно оформлених земельних ділянок для розвитку індустріальних парків.
		5.1.4. Низький відсоток інвестицій у розвиток територіальних громад, що були залучені за рахунок використання інвестиційних пропозицій та відповідають вимогам сучасного пакету інвестування.
		5.1.5. Велика кількість земельних ділянок сільськогосподарського призначення різних форм власності, що використовуються не за призначенням.
		5.1.6. Недостатній мінімальний розмір ставок земельного податку, що встановлюється територіальними громадами.
		5.1.7. Більшість громад не затвердили ефективні стратегії свого розвитку.
		5.1.8. Відсутність розроблених та затверджених комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад.
	5.2. Розвиток інформаційного простору громадянського суспільства та	5.2.1. Недостатня можливість широкого інформування населення щодо впровадження в області державних реформ, реалізації програм та ініціатив.
		5.2.2. Необхідність забезпечення ефективної двосторонньої комунікації між представниками органів державної влади та громадськості у формуванні й реалізації державної та регіональної політик.

Процедура СЕО дає можливість оцінити наслідки реалізації Програми на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, розробити заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків її здійснення.

Таблиця 1.2.

Аналіз узгодженості Програми стратегічним цілям державної екологічної політики, визначених "Основними засадами (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року"

Стратегічні цілі державної екологічної політики	Головні пріоритети Програми				
	1. Забезпечення умов для економічного і соціального розвитку області	2. Реалізація економічного потенціалу області	3. Життєвий рівень та якість життя населення	4. Створення безпечного середовища	5. Розвиток територіальних громад та забезпечення відкритості влади
Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	+	+	0	+	0
Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природноресурсного потенціалу України	+	+	0	+	0
Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	+	+	0	+	0
Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	+	+	+	+	+
Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	0	+	0	+	0

Примітка. "+" - узгоджені, "-" - є суперечності, "0" - нейтральний зв'язок.

Головні пріоритети та напрями (сфери) діяльності Програми та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово узгоджуються.

Головний пріоритет 1. "Забезпечення умов для економічного і соціального розвитку області" передбачає комплекс завдань і заходів, що мають на меті:

- раціональне використання земельних ресурсів, оптимізацію складу угідь, поліпшення якості ґрунтів;
- створення умов для модернізації інфраструктури області;
- створення нових вискоєфективних та енергоощадних виробництв, технічне і технологічне оновлення існуючих виробничих об'єктів регіону;
- розбудову інноваційної інфраструктури області, зокрема створення інноваційних парків в регіоні;
- прискорення розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності малого і середнього підприємництва шляхом впровадження інноваційних технологій;
- поліпшення сільськогосподарських та лісгосподарських угідь.

Отже, він добре узгоджується з 1, 2, 3 та 4 стратегічними цілями державної екологічної політики.

Головний пріоритет 2. "Реалізація економічного потенціалу області" передбачає реалізацію комплексу заходів і проєктів, що дозволять:

- розширити сфери розвитку органічного виробництва, збільшити виробництво екологічно чистих продуктів харчування, турбуватись про здоров'я нації;
- зберегти родючість ґрунтів;
- підвищити продуктивність та поліпшити якість лісових насаджень;
- раціонально використовувати наявні лісові ресурси та впровадити енергозберігаючі технології з використанням відходів виробництва;
- створити нові площі під заліснення та своєчасне заліснювати зрубів;
- посилити контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів;
- підвищити рівень ефективності використання енергоресурсів;
- популяризувати серед населення ефективне та ощадливе споживання паливно-енергетичних ресурсів.

Це узгоджується з усіма цілями державної екологічної політики.

Головний пріоритет 3. "Життєвий рівень та якість життя населення" визначає завдання і проєкти, що мають сприяти покращенню життя та здоров'я населення, зокрема:

- підвищення рівня медичного обслуговування населення, розширення можливостей його доступності та якості, ефективне використання кадрового потенціалу, удосконалення та раціональне використання ліжкового фонду;
- покращення стану матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я області;
- збереження тенденції до зниження захворюваності населення області, а також виявлення захворювань на ранніх стадіях;
- зниження рівня материнської та дитячої смертності;

- поліпшення показників роботи у сфері фізичної культури та спорту. Збільшення кількості фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, кількості осіб, учасників спортивно-оздоровчих заходів області.
- створення сучасних умов для спортивних занять дітей та молоді на відділеннях спортивних шкіл обласної комунальної власності.

Тому, він принципово узгоджується 4-ою стратегічною ціллю державної екологічної політики.

Головний пріоритет 4. "Створення безпечного середовища" передбачає комплекс завдань і заходів щодо з будівництва очисних споруд господарсько-побутових стоків, створення екомережі (екомережа розглядається як єдина територіальна система об'єктів, що перебувають під особливою охороною, з метою збереження всього біо- і ландшафтного різноманіття, покращення стану довкілля в цілому), організації і здійсненню робіт з екологічної освіти, забезпечення діяльності Житомирського обласного центру радіаційного контролю та виконанню заходів по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, створення Центрів безпеки громадян в територіальних громадах, у тому числі боєздатних місцевих пожежних команд. Тому, він принципово узгоджується з усіма цілями державної екологічної політики.

Головний пріоритет 5. "Розвиток територіальних громад та забезпечення відкритості влади" націлена на розвиток громад, що входять до складу Житомирської області, а також покращення рівня та якості життя населення. Через це він узгоджується з 4 стратегічною ціллю державної екологічної політики.

Головні пріоритети та напрями (сфери) діяльності Програми відповідають Цілям Сталого Розвитку: Україна, зокрема цілям:

1. Подолання бідності;
2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;
4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
6. Забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;
7. Забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;
8. Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;
10. Скорочення нерівності;
11. Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;

15. Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;

16. Сприяння побудові миролюбного и відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;

17. Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Адміністративно-територіальний устрій Житомирської області

Житомирська область — область на півночі України, в межах Поліської низовини, на півдні в межах Придніпровської височини. На півночі межує з Гомельською областю Білорусі, на сході з Київською, на півдні з Вінницькою, на заході з Хмельницькою та Рівненською областями України. Адміністративним центром є м. Житомир. Створена 22 вересня 1937 року з західних районів Київської області.

Складається з 4 районів: Житомирський район, Бердичівський район, Коростенський район, Новоград-Волинський район (рис. 1).

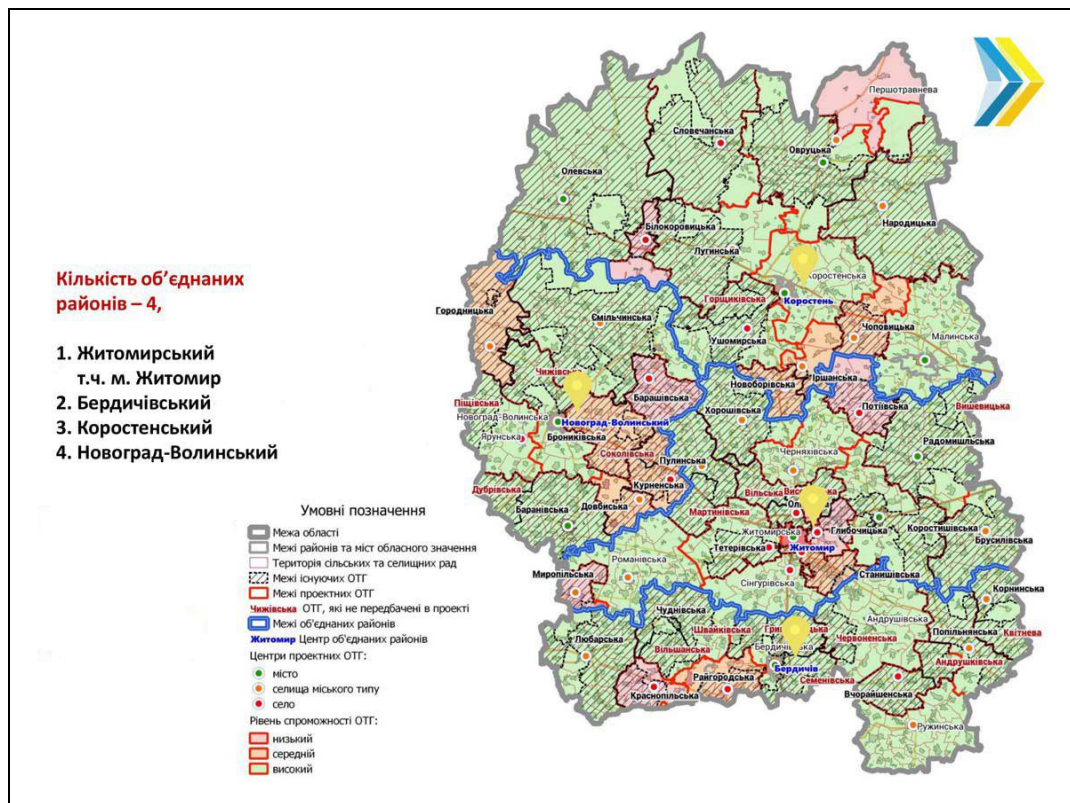

Рис. 1. Адміністративно-територіальний устрій Житомирської області

Таблиця 2.1.

Число адміністративно - територіальних одиниць

районів	4	районних рад	4
міста	12	міських рад територіальних громад	
селищ міського типу	43	селищних рад територіальних громад	22
міських територіальних громад	12	сільських рад територіальних громад	32
селищних територіальних громад	22	сільських територіальних громад	32
населених пунктів -	1668	в тому числі: міських -	55,
		сільських -	1613

Таблиця 2.2.

Відомості про райони:

а) територія, число рад територіальних громад і населених пунктів

Найменування району	Територія в тис. кв. км	Число територіальних громад	Число рад територіальних громад			Число населених пунктів		
			міських	селищних	сільських	міст	селищ міського типу	сільських населених пунктів
Бердичівський		10	2	3	5	2	4	156
Житомирський		31	4	12	15	4	19	661
Коростенський		13	4	4	5	4	12	513
Новоград-Волинський		12	2	3	7	2	8	283

Таблиця 2.3.

б) віддаль від районних центрів до найближчої залізничної станції і до обласного центру

Найменування району	Найменування районного центру	Найменування найближчої залізничної станції	Віддаль до найближчої залізничної станції в км	Віддаль до обласного центру шосейними шляхами в км
Бердичівський	м Бердичів	Бердичів	-	43
Житомирський	м Житомир	Житомир	-	
Коростенський	м Коростень	Коростень	-	87
Новоград-Волинський	м Новоград-Волинський	Новоград-Волинський	-	87

Таблиця 2.4.

Відомості про міста і селища міського типу:
а) міста

Найменування міста	Рік віднесення до категорії міст	Адміністративне значення	Найменування району, до якого входить	Найменування найближчої залізничної станції	Віддаль до неї в км	Віддаль до обласного центру шосейними шляхами в км
Андрушівка	1975	центр ТГ	Бердичівський район	Андрушівка	-	
Баранівка	2001	центр ТГ	Новоград-Волинський район	Радулине	24	
Бердичів	1845	районний центр, центр ТГ	Бердичівський район	Бердичів	-	43
Житомир	0884	обласний центр, районний центр, центр ТГ	Житомирський район	Житомир	-	-
Коростень	1926	районний центр, центр ТГ	Коростенський район	Коростень	-	87
Коростишів	1938	центр ТГ	Житомирський район	Коростишів	3	
Малин	2003	центр ТГ	Коростенський район	Малин	4	102
Новоград-Волинський	1795	районний центр, центр ТГ	Новоград-Волинський район	Новоград-Волинський	-	87
Овруч	1975	центр ТГ	Коростенський район	Овруч	-	
Олевськ	2003	центр ТГ	Коростенський район	Олевськ	-	
Радомишль	1795	центр ТГ	Житомирський район	Ірша	30	
Чуднів	2012	центр ТГ	Житомирський район	Чуднів-Волинський	5	

Таблиця 2.5.

в) селища міського типу

Найменування селища	Рік віднесення до категорії смт	Адміністративне значення	Найменування району, до якого входить або ради, у віданні якої знаходиться	Найменування найближчої залізничної станції	Віддаль до неї в км
Биківка	1938		Житомирський район	Курне	21
Біла Криниця	1938		Житомирський район	Тетерів	11
Брусилів	1979	центр ТГ	Житомирський район	Скочище	29
Бучмани	1983		Коростенський район	Білокорівичі	10
Вакуленчук	1986		Житомирський район	Михайленки	3
Великі Коровинці	1957		Житомирський район	Михайленки	2
Головине	1981		Житомирський район	Горбаші	15
Городниця	1938	центр ТГ	Новоград-Волинський район	Новоград-Волинський	45
Городок	2012	центр ТГ	Житомирський район		
Гранітне	1987		Коростенський район	Пинязевичі	
Гришківці	1938	центр ТГ	Бердичівський район	Бердичів	8
Гуйва	1963		Житомирський район	Житомир	9
Діброва	1961		Коростенський район	Діброва-Олевська	-
Довбиш	1938	центр ТГ	Новоград-Волинський район	Курне	19
Дружба	1961		Коростенський район	Діброва-Олевська	4
Ємільчине	1957	центр ТГ	Новоград-Волинський район	Яблунець	23
Іванопіль	1924		Бердичівський район	Чуднів-Волинський	20
Іршанськ	1960	центр ТГ	Коростенський район	Нова Борова	10
Кам'яний Брід	1938		Новоград-Волинський район	Курне	30
Корнин	1938	центр ТГ	Житомирський район	Корнин	5
Лугини	1967	центр ТГ	Коростенський район	Лугини	6

Найменування селища	Рік віднесення до категорії смт	Адміністративне значення	Найменування району, до якого входить або ради, у віданні якої знаходиться	Найменування найближчої залізничної станції	Віддаль до неї в км
Любар	1924	центр ТГ	Житомирський район	Печанівка	24
Мар'янівка	1977		Новоград-Волинський район	Разіне	37
Миролюбів	1980		Коростенський район	Білокоровичі	22
Миропіль	1957	центр ТГ	Житомирський район	Миропіль	1
Народичі	1958	центр ТГ	Коростенський район	Овруч	25
Нова Борова	1957	центр ТГ	Житомирський район	Нова Борова	-
Нові Білокоровичі	1961		Коростенський район	Білокоровичі	-
Новоуївинське	1973	центр ТГ	Житомирський район	Пряжеве	9
Новоозерянка	1972		Коростенський район	Діброва-Олевська	7
Озерне	1959		Житомирський район	Пряжеве	2
Першотравенськ	1938		Новоград-Волинський район	Полонне	18
Першотравневе	1952		Коростенський район	Толкачівський	
Полянка	1967		Новоград-Волинський район	Радулине	35
Попільня	1938	центр ТГ	Житомирський район	Попільня	-
Пулини	1967	центр ТГ	Житомирський район	Курне	15
Романів	1924	центр ТГ	Житомирський район	Разіне	11
Ружин	1962	центр ТГ	Бердичівський район	Зарудинці	10
Хорошів	1924	центр ТГ	Житомирський район	Нова Борова	22
Червоне	1938	центр ТГ	Бердичівський район	Андрушівка	18
Черняхів	1924	центр ТГ	Житомирський район	Горбаші	-
Чоповичі	1938	центр ТГ	Коростенський район	Чоповичі	6
Яблунець	1977		Новоград-Волинський район	Яблунець	-

Таблиця 2.6.

Міста обласного значення

Найменування міста обласного значення	Найменування громади	Територіальне входження	Кількість районів у містах
Житомир	Житомирська міська територіальна громада	Житомирський район	2
			Богунський Корольовський
Бердичів	Бердичівська міська територіальна громада	Бердичівський район	
Коростень	Коростенська міська територіальна громада	Коростенський район	
Малин	Малинська міська територіальна громада	Коростенський район	
Новоград-Волинський	Новоград-Волинська міська територіальна громада	Новоград-Волинський район	

Кліматичні особливості території, для якої розробляється стратегічна екологічна оцінка

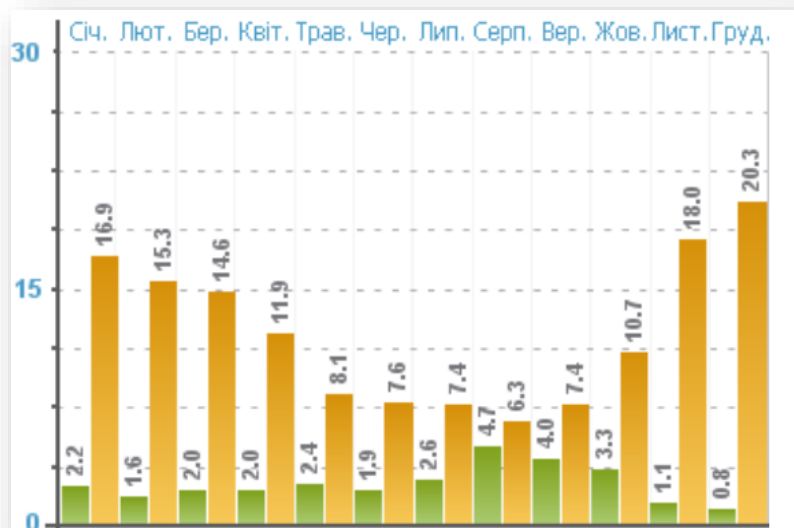
Область розташована у двох природно-кліматичних зонах, північна її частина — у зоні Полісся, південна — у межах Лісостепу.

Клімат Житомирської області помірно континентальний, з вологим літом та м'якою зимою. Середньорічна температура $\approx 10^\circ\text{C}$, середня температура січня — $4\text{--}5^\circ\text{C}$, а в липні — близько $+20^\circ\text{C}$. Річна кількість опадів на півночі ≈ 600 мм, а на півдні ≈ 570 мм. Вегетаційний період у середньому становить 240 днів.

Немало шкоди завдає господарству області таке метеорологічне явище як град (до шести днів за рік), сильні проливні дощі.

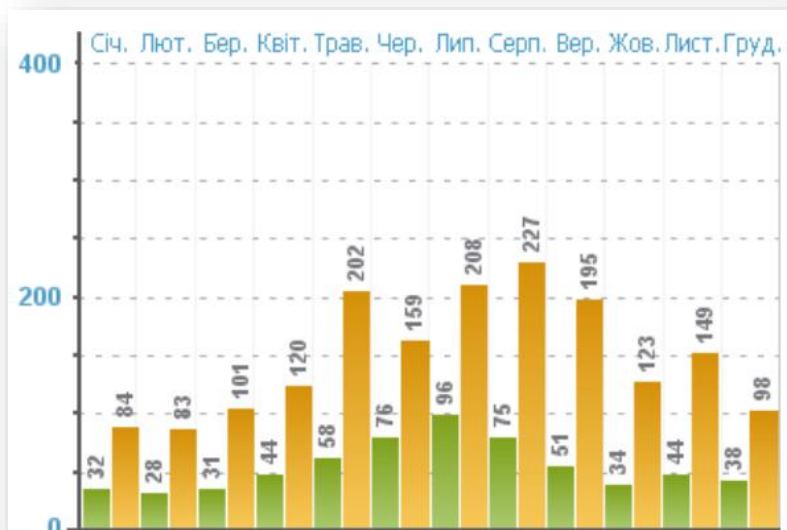
Нижче наведено графіки кліматичних даних по м. Житомир, починаючи з 1899 року за даними Українського гідрометричного центру.

[https://meteo.gov.ua/ua/34208/climate/climate_stations/28/5/]

Умовні позначення: ■ - ясні дні ■ - похмури дні

Рис. 2. Число ясних і похмурих днів за загальною та нижньою хмарністю

Умовні позначення: ■ - середня ■ - максимальна

Рис. 3. Середня місячна і максимальна кількість опадів (мм) з поправками на змочування

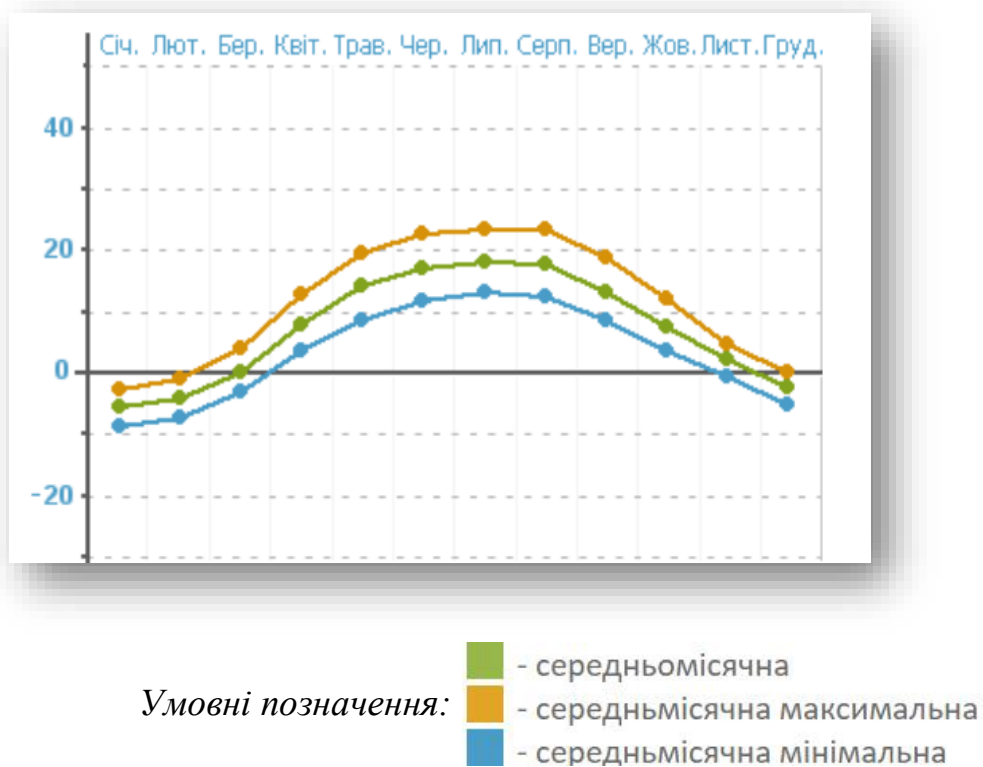

Рис. 4. Середня місячна і річна температура повітря (°C)

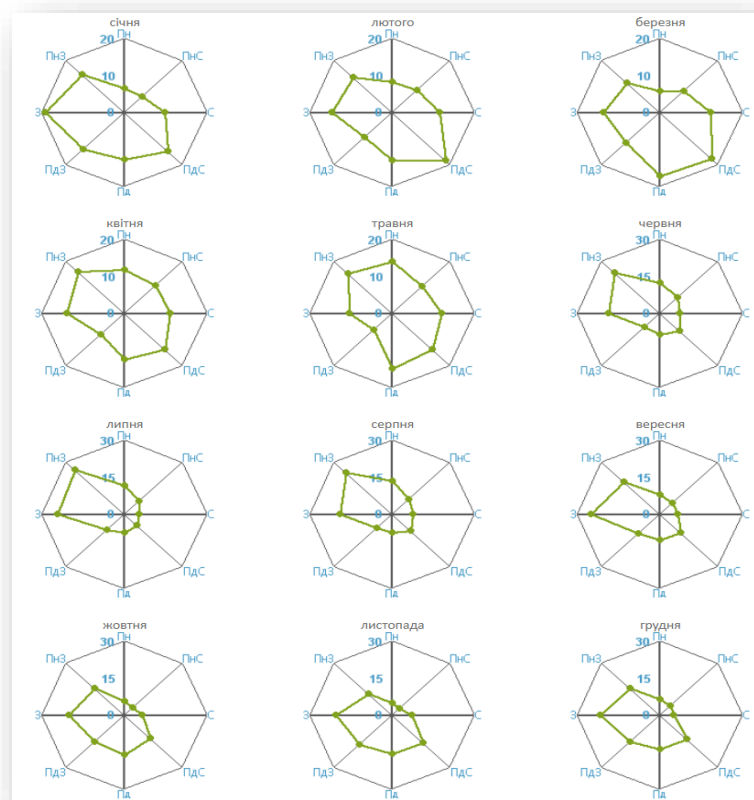

Рис. 5. Повторюваність (%) напрямку вітру та штилю

Кліматичні особливості території визначаються помірними кліматичними показниками, що є сприятливою умовою для проживання населення.

За несприятливі кліматичні явища спостерігаються бездощові періоди – до 60 днів, можливі посухи і суховії, сильні дощі (1-2 дні, рідше 4-6 днів). Значної шкоди завдають пізні весняні та ранні осінні заморозки. Взимку можливі низькі температури протягом 25 днів, ожеледь до 15 днів і більше. Характерною особливістю зими є часте входження теплого повітря, що супроводжується відлигою і призводить до повної втрати снігового покриву. В останнє десятиріччя простежується стійка тенденція клімату до потепління.

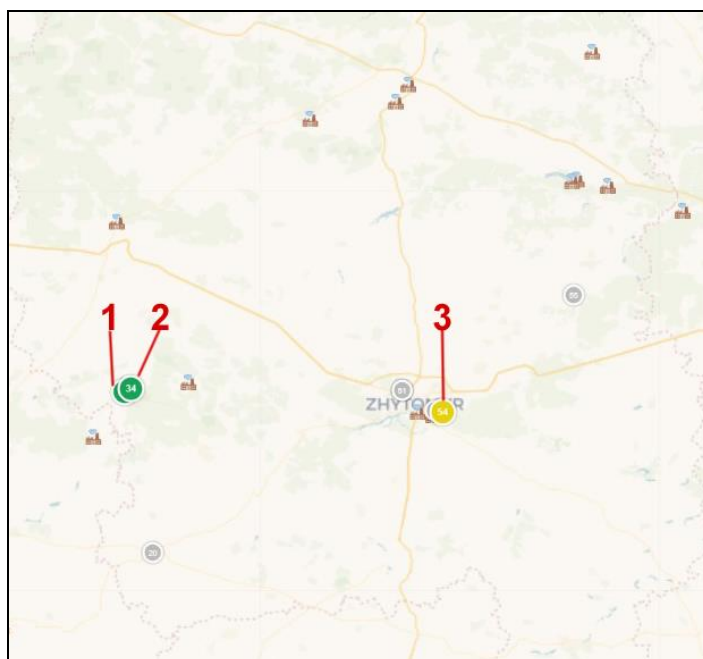
Атмосферне повітря

Стан атмосферного повітря повинен відповідати вимогам, що обґрунтовані в Наказі МОЗ № 52 від 14.01.2020 р. «Про затвердження гігієнічних регламентів допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць».

Стан атмосферного повітря залежить від обсягів забруднюючих речовин стаціонарних та пересувних джерел забруднення.

Для Житомирської області характерні два види забруднення атмосфери: ареальний та лінійний. До першого відносяться викиди забруднюючих речовин підприємствами від стаціонарних джерел. Другий, пов'язаний із забрудненням атмосфери вздовж автомагістралей внаслідок інтенсивного руху транспортних засобів. На транспорт припадає 80,5% усіх викидів забруднюючих речовин в атмосферу, промислові підприємства – 19,5%.

У Житомирській області на цей час функціонує 3 станції моніторингу стану атмосферного повітря, що дозволяє в реальному часі відстежувати рівень забруднення повітря головним забрудником – дрібнодисперсного пилу фракції PM_{2.5} (рис. 6-9).

- 1 - місто Баранівка, Житомирська область (вулиця Івана Франка, 1А)
 2 - місто Баранівка, Житомирська область (вулиця Соборна, 6)
 3 - село Клітчин, Житомирська область (вулиця Лесі Українки, 15)

Умовні позначення:	н/д	846	дані застарілі або їх не достатньо
	0-50	85	добрий рівень
	51-100	235	помірний рівень
	101-150	88	шкідливий рівень для чутливих груп
	151-200	9	шкідливий рівень
	201-300	0	дуже шкідливий рівень
	301+	0	небезпечний рівень

Рис. 6. Станції моніторингу стану атмосферного повітря Житомирської області

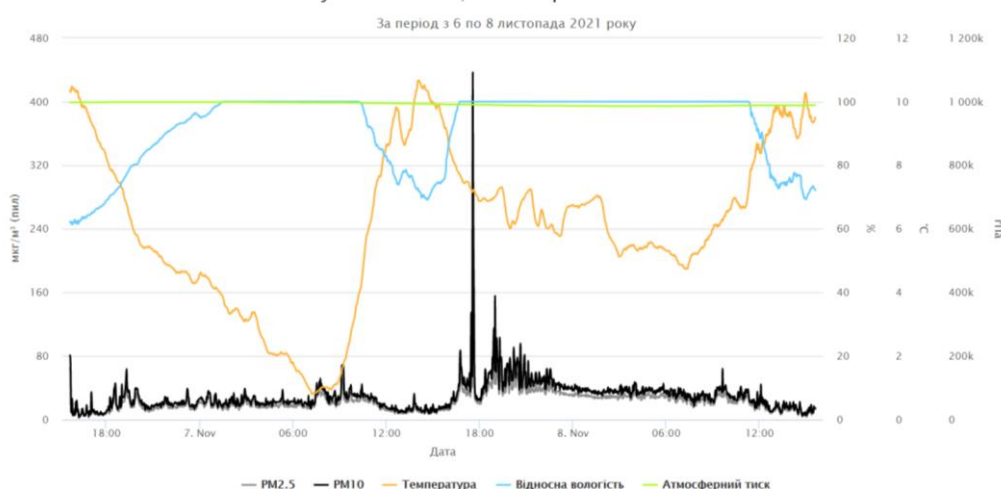

Рис. 7. Дані стану атмосферного повітря за адресою вулиця Лесі Українки, 15 у селі Клітчин, Житомирська область

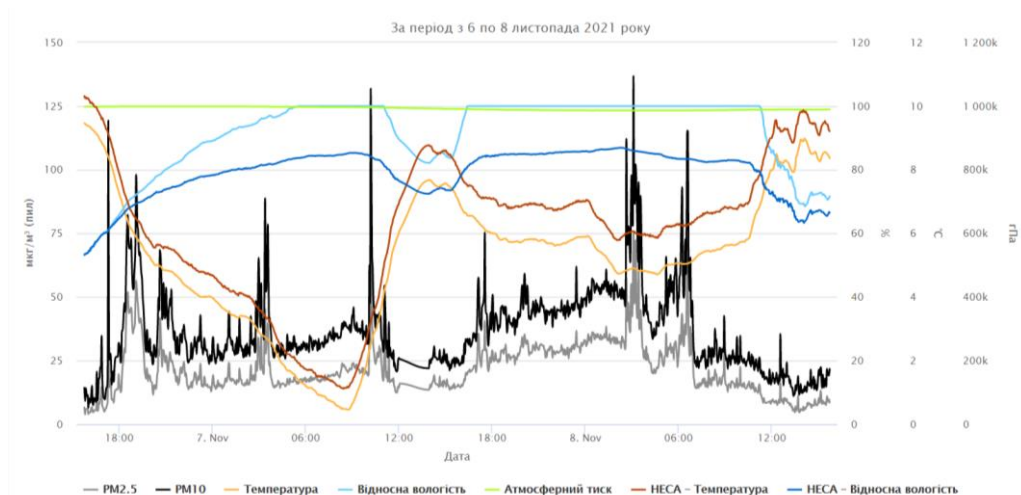

Рис. 8. Дані стану атмосферного повітря за адресою вулиця Соборна, 6 у місті Баранівка, Житомирська область

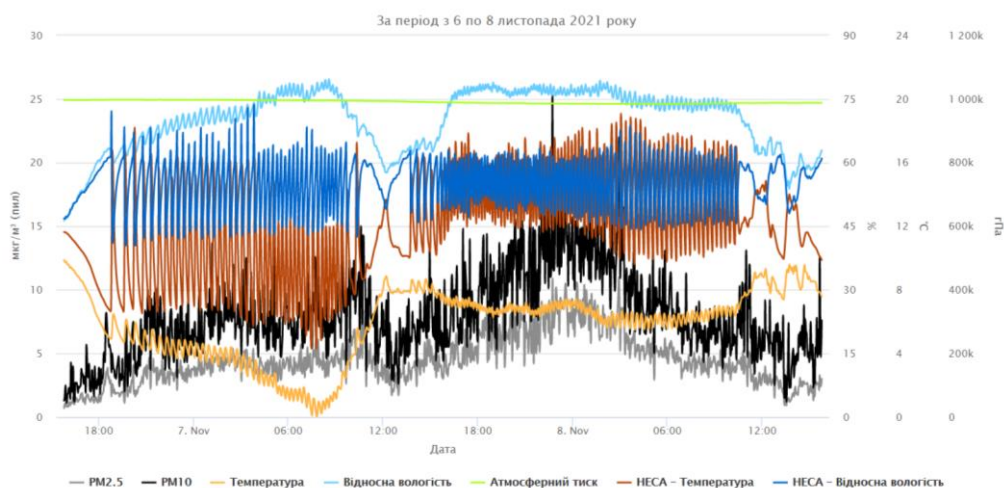

Рис. 9. Дані стану атмосферного повітря за адресою вулиця Івана Франка, 1А у місті Баранівка, Житомирська область
[<https://www.saveecobot.com/station/18713>]

На сьогодні основними антропогенними забруднювачами повітря є різні галузі промисловості: теплоенергетика, підприємства металургійного комплексу, нафтовидобувна промисловість, нафтохімічна промисловість, автотранспорт, виробництво будівельних матеріалів.

Як зазначається в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», забруднення атмосферного повітря є однією з найгостріших екологічних проблем.

На сьогодні рівень забруднення атмосферного повітря є високим, незважаючи на спад виробництва в Україні та зниження обсягів викидів

стаціонарних джерел у 2020 році по Україні на 91,0 тис.т або на 2,22% у порівнянні з 2019 роком.

Аналізуючи показники забруднення повітряного басейну Житомирської області, потрібно відмітити також зменшення загальної кількості викидів від стаціонарних джерел в атмосферне повітря в 2020 році у порівнянні з минулим роком. Обсяг викидів стаціонарними джерелами у минулому році становив 11,8 тис. т., що на 7,1 % менше ніж у 2019 році.

Одночасно в області, яку і в цілому по Україні, спостерігається значне збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел, що в 2020 році скли 63,107 тис.т. - на 2,367 тис.т або 3,75% більше ніж в минулому році.

До основних антропогенних джерел забруднення атмосфери належать теплове та енергетичне устаткування, промислові підприємства, добувна та обробна галузь господарства, всі види транспорту.

Однією з основних причин забруднення атмосферного повітря є низький рівень оснащення джерел викидів пилогазоочисним обладнанням. Значно впливає на забруднення атмосфери відсутність установок по вловлюванню газоподібних сполук, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду вуглецю, летючих органічних сполук та інших.

У 2020 році в атмосферу області надійшло 74.91 тис.т. забруднюючих речовин, що на 1,47 тис.т. (2 %) більше ніж у 2019 році.

Одночасно слід відмітити деяке зменшення обсягів викидів у 2020 році від підприємств, узятих на державний облік відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 №1655 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря», у повітряний басейн області від стаціонарних джерел викидів (без урахування викидів діоксиду вуглецю), що становить 11,8 тис.т. забруднюючих речовин, що на 0,9 тис.т. менше ніж у 2019 році.

На стаціонарні джерела викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в 2020 році припало 15,75% сумарних обсягів забруднення повітря області, на пересувні (автомобільний, залізничний, авіаційний, водний транспорт та виробнича техніка) – 84,24 %.

Важливими узагальнюючим показником, який характеризує стан повітряного басейну в цілому є загальний обсяг забруднюючих речовин, що надійшли в розрахунку на одного мешканця та в розрахунку на 1 км² території.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території області склала 0,396 т/км² проти 3,882 т/км² в середньому по Україні (21 місце по Україні).

В розрахунку на душу населення щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення області склала 9,8 кг/чол. проти 53,6 кг/чол. в середньому по Україні (19 місце серед областей країни).

Таблиця 2.7.

**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
від стаціонарних джерел викидів Житомирської області в порівнянні із
показником по Україні у 2020 році**

Регіон	Кількість викидів			Кількість викидів на одиницю площі, кг	Кількість викидів на одну особу, кг
	тис.т	у % до 2019р.	у % до підсумку		
Україна	2238,6	91,0	100,0	3882,4	53,6
...					
Житомирська	11,8	92,8		396,0	9,8

Автотранспорт, як і раніше є найбільшим забруднювачем атмосферного повітря Житомирської області. Слід зазначити, що в умовах переходу до ринкової економіки необхідність постійного збільшення автотранспортних перевезень обумовила зростання до 50–80 % внеску відпрацьованих газів у забруднення атмосферного повітря великих міст області, а відтак – і збільшення ризику для здоров'я населення.

У відпрацьованих газах автомобільних двигунів налічується біля 100 різних компонентів, більшість з яких токсичні. Серед токсичних компонентів, які викидаються автотранспортом 73 % становлять оксиди вуглецю, 11 % - неметанові леткі органічні сполуки, 13 % - оксиди азоту, 1,6 % - сажа, 1,4 % - сірчистий ангідрид. Великий обсяг викидів від автотранспорту пояснюється, насамперед, збільшенням кількості приватного автотранспорту, експлуатацією технічно-застарілого автомобільного парку, використанням палива низької якості, аварійним станом доріг.

Загальним збільшенням обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами області, що склало у 2020 році близько 4% (на 2,37 тис.т), пояснюється і збільшення навантаження на 1 особу та на 1 км² території області у минулому році.

Так, щільність викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території області склала 2511,5 кг/км² (при 6655,3 кг/км² по Україні), що на 47 кг. на км² (2%) більше ніж у минулому році.

В розрахунку на душу населення щільність викидів забруднюючих речовин від джерел забруднення області склала 62,66 кг/чол. (при 96,7 кг/чол. по Україні), що на 2,47 т. на особу (4%) більше ніж у 2019 році.

Динаміка викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел

Діаграма 1.

Динаміка викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел

Діаграма 2.

Таблиця 2.8.

Динаміка викидів основних забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю від стаціонарних джерел забруднення в атмосферне повітря у 2016-2020 році¹

	Обсяг викидів					У % 2020 до 2019 р.
	2016	2017	2018	2019	2020	
Усього, т	9272,5	10334,2	12970,6	12734,7	11819,4	92,8
у тому числі						
метали та їх сполуки	14,1	18,1	13,9	14,1	13,3	94,1
з них						
свинець	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	100,8
нікель	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	90,1
хром	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	92,8
метан	2356,4	2438,7	3712,8	3492,6	3259,3	93,3
неметанові леткі органічні сполуки	492,8	475,1	512,7	531,4	476,9	89,8
оксид вуглецю	1554,1	1810,5	2438,6	2344,6	2091,6	89,2
діоксид та інші сполуки сірки	938,9	1025,4	1000,3	752,5	750,8	99,8
з них						
діоксид сірки	921,6	1007,2	981,2	735,1	734,3	99,9
сполуки азоту	1694,7	1885,3	2023,9	2024,8	1914,9	94,6
з них						
діоксид азоту	1472,1	1560,4	1659,2	1561,2	1443,3	92,5
оксид азоту	27,4	16,2	19,2	6,9	24,2	349,9
аміак	194,6	307,4	344,9	455,5	420,1	92,2
речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	2213,5	2672,0	3259,2	3542,5	3283,1	92,7
інші	8,0	9,1	9,2	32,2	29,5	91,6
Крім того, діоксид вуглецю, млн.т	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	104,2

¹ За даними Регіональної доповіді Про стан навколишнього природного середовища Житомирської області у 2020 році

Аналіз динаміки викидів за окремими компонентами показав відсутність однозначного темпу зниження чи збільшення викидів у період 2016-2020 р.р.

Загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2020 році становив 11819,4 т, з яких, зокрема, метан (3259,3) та сполуки азоту (1443,3 т) належать до парникових газів. Крім цих речовин, в атмосферне повітря надійшло 0,7 млн. т діоксиду вуглецю.

Щодо компонентного складу викидів (%) у минулому році, то найбільша частка належить викидам речовин у вигляді твердих суспендованих частинок та метану відсоткова частка яких становила відповідно – 27,8 та 27,6% загального обсягу викидів. Велику частку обсягів викидів від загальної становили викиди оксиду вуглецю – 17,71%, сполук азоту – 16,2% та сполук сірки – 6,4%.

Разом з тим, слід зазначити, що Планом державних статистичних спостережень, статистичні спостереження та систематизація інформації щодо викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря окремо по компонентах забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення в області, не передбачені і не проводяться.

Розподіл обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2020 році за окремими компонентами

Діаграма 3

Моніторинг забруднення атмосферного повітря в м. Житомир здійснювався на двох стаціонарних постах спостережень Житомирського обласного центру з гідрометеорології: ПСЗ № 1, який розташований на вул. Вітрука, 31; ПСЗ № 2 - на вул. Михайла Грушевського, 14/20. Відібрано 5832 проби атмосферного повітря. Проби на вміст завислих речовин, діоксиду сірки, діоксиду азоту та важких металів були проаналізовані в лабораторіях спостережень за забрудненням атмосферного повітря Центральної геофізичної обсерваторії імені Бориса Срезневського. Вміст оксиду вуглецю визначався фахівцями Житомирського ЦГМ на місці.

Загальний рівень забруднення в повітрі за індексом забруднення атмосфери (ІЗА) в 2020 році оцінювався, як низький. Середньорічні концентрації забруднювальних домішок, що визначались, не перевищували середньодобові гранично допустимі концентрації, за винятком діоксиду азоту, середня концентрація якого дорівнювала 2,5 ГДК с.д.

Водні ресурси

Поверхневі водні ресурси в області формуються в основному із місцевого стоку у річковій мережі переважно на власній території за рахунок атмосферних опадів, а також транзитного стоку, який надходить із суміжних областей. Лише Гуйва, Гнилоп'ять та Роставиця беруть початок в Вінницькій області, Случ в Хмельницькій та Здвиж в Київській області і приносять незначні транзитні ресурси.

Середня величина річкового стоку складає 3300 млн.куб.м, з них на території області формується 2800 млн.куб.м води.

Прогнозні запаси підземних вод становлять - 242,498 млн.м³ та затверджені експлуатаційні –86,845 млн.м³.

Найбільші за довжиною річки в суббасейні середнього Дніпра: Тетерів – протяжність у межах області 276 км та площею водозбору 10981 км² та її притока р.Гнилоп'ять протяжністю 95 км та площею водозбору 1312 км²; річка Ірша -126 км, площа водозбору 3064 км² та Ірпінь - 43 км, площа водозбору 897 км².

Водність рік області досить нерівномірна по сезонах року та кліматичних зонах. Так водність рік в північних районах в 1,5-2 рази вище ніж у південних, до 70 % стоку річок припадає на весняну повінь, або літні паводки і лише до 30% - на решту періоду року.

Водозабезпеченість в області в середній по водності рік становить 2,6 тис. м³/чол., в маловодний рік – 0,9 тис. м³/чол.

В літню межень значна частина рік в південних районах області пересихає, що робить неможливим забір води без будівництва підпірних споруд, ставків та водосховищ.

В області нараховується 53 водосховища, загальною площею 7,51 тис. га та сумарним об'ємом 175,51 млн. м³.

Наявність водосховищ та ставків дозволяє певною мірою здійснювати сезонний перерозподіл стоку, створювати необхідні запаси води, забезпечувати потреби населення і галузей економіки у водних ресурсах. Річки Роставиця і її притоки, Ірпінь, Унава, Гуйва, Гнилоп'ять, Тетерів (вище м. Житомира) та р. Ірша мають значну зарегульованість стоку, тому на них уже не доцільно будувати нові водойми. Разом з тим, відсутні водосховища достатньої ємності на річках Случ, Уборть, Словечна, Норинь, Уж та Тетерів (нижче м. Житомира).

В області побудовано 1827 ставків сумарним об'ємом 151,29 млн.м³.

Більшість ставків на Житомирщині побудовані на малих річках та струмках, внаслідок чого їх водний стік зарегульований на 30-60%.

Загальна кількість озер в області -9 шт., площа дзеркала яких становить 515,9 га.

Першочерговими завданнями сьогодення є забезпечення всебічної економії води, відтворення та утримання в належному стані водних ресурсів, забезпечення інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

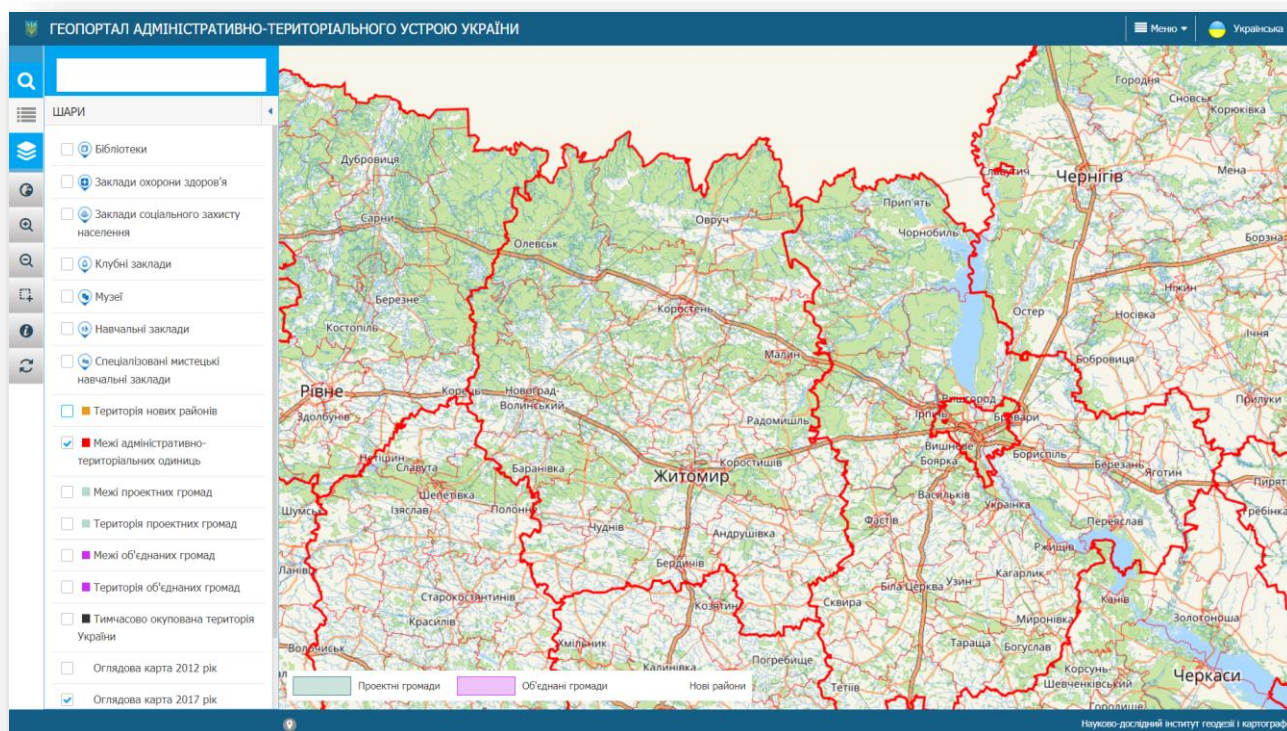

Рис. 10. Викопіювання з Геопорталу Державний водний кадастр України

Таблиця 2.9.

Основні показники використання і відведення води, млн.м³

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	207,8	111,7	104,6	110,2	111,1	110,7	93,95
у тому числі для використання	157,6	66,41	63,06	67,24	69,77	68,78	55,80
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на:	157,6	66,41	63,06	67,24	69,77	68,78	55,80
виробничі потреби	49,69	42,87	39,62	42,51	44,94	45,86	34,36
побутово-питні потреби	24,94	21,86	21,90	22,96	22,61	20,70	19,53
зрошення	-	-	-	-	-	-	-
сільськогосподарські потреби	1,279	1,674	1,55	1,774	2,217	2,222	1,869
ставково-рибне господарство	81,61	-	-	-	-	-	-
Втрати води при транспортуванні	15,34	13,04	15,20	14,09	13,65	12,38	9,97
Загальне водовідведення з нього	161,6	69,76	66,36	74,41	75,02	73,64	60,71
у поверхневій водній мережі	159,3	67,57	63,99	72,01	72,53	71,32	58,47
у тому числі							
забруднених зворотних вод	3,271	2,565	2,384	1,995	2,066	1,894	1,903
з них без очищення	0,79	0,009	0,019	0,098	0,020	0,07	0,044
нормативно очищених	32,81	30,53	30,88	32,27	31,36	30,46	1,859

нормативно чистих без очистки	123,2	25,58	23,26	28,02	29,30	28,21	28,95
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	128,08	136,9	104,0	89,48	99,70	93,0	108,62
Частка оборотної та послідовно використаної води, %	81,27	76,79	73,06	68,36	69,66	67,84	57,48
Потужність очисних споруд	105,7	105,0	102,6	101,6	101,5	101,6	92,385

Гідрографічна мережа Житомирської області розміщена в районі річкового басейну річки Дніпро, у межах суббасейну річки Прип'ять (56 %), або 16, 58 тис. кв.км та середнього Дніпра (44 %) – 13,20 тис. кв.км.

Робота водогосподарських систем (водосховищ, каналів та інших зв'язаних між собою водних об'єктів) регулювалась шляхом встановлення відповідних режимів для кожного водного об'єкта системи з урахуванням прогнозу водності.

БУВР Прип'яті протягом року було надано 1118 пропозицій територіальному органу Держводагентства України щодо встановлення оптимальних режимів роботи водосховищ та ставків, у тому числі для 452 - наданих в оренду, 54-водосховища та 65 водних об'єктів, які знаходяться на балансі водогосподарських організацій та здійснювався постійний контроль за їх виконанням, що дало змогу забезпечити потребу населення та галузей економіки в умовах маловоддя в повному обсязі.

За даними державного водообліку за 2020 рік з водних об'єктів області всього забрано 93,95 млн.м³ води, із них з поверхневих джерел – 72,145 млн.м³ (77 %), підземних 21,805 млн.м³ (23 %), що на 16,75 млн.м³ менше за попередній рік (110,70 млн.м³).

Земельні ресурси та ґрунти

Земельний фонд Житомирської області становить 2982,7 тис. га, з яких 1510,1 тис. га – сільськогосподарські угіддя. У розрізі адміністративних районів величина площ сільськогосподарських угідь варіює від 28,0 тис. га до 110,3 тис. га.

Найбільша площа вищезазначених угідь знаходиться на території Новоград-Волинського району – 110,3 тис. га, найменша – у Народицькому районі – 28,0 тис. га. Площа орних земель у структурі сільськогосподарських угідь області становить 1112,7 тис. га або 73,7 %, що свідчить про дуже високу ступінь розораності сільськогосподарських угідь. Найвища ступінь розораності сільськогосподарських угідь зафіксована у Попільнянському районі – 91,3 %, найнижча – у Хорошівському районі – 42,3 %.

Багаторічні насадження займають 23,4 тис. га або 1,6 % сільськогосподарських угідь області. Під луками та пасовищами знаходиться 184,9 тис. га або 12,2 % угідь. У розрізі районів у структурі сільськогосподарських угідь найвищий відсоток луків та пасовищ припадає на Лугинський район – 17,1 %. На долю сіножатей приходить 126,9 тис. га або 8,4 % сільськогосподарських угідь. Найбільша площа сіножатей у структурі

сільськогосподарських угідь припадає на Олевський район – 15,2 тис. га або 32,1 % угідь.

Під перелогами знаходиться 62,2 тис. га або 4,1 % сільськогосподарських угідь. Найбільша площа перелогів зафіксована у Малинському районі, де вони займають 17,5 або 33,0 % сільськогосподарських угідь.

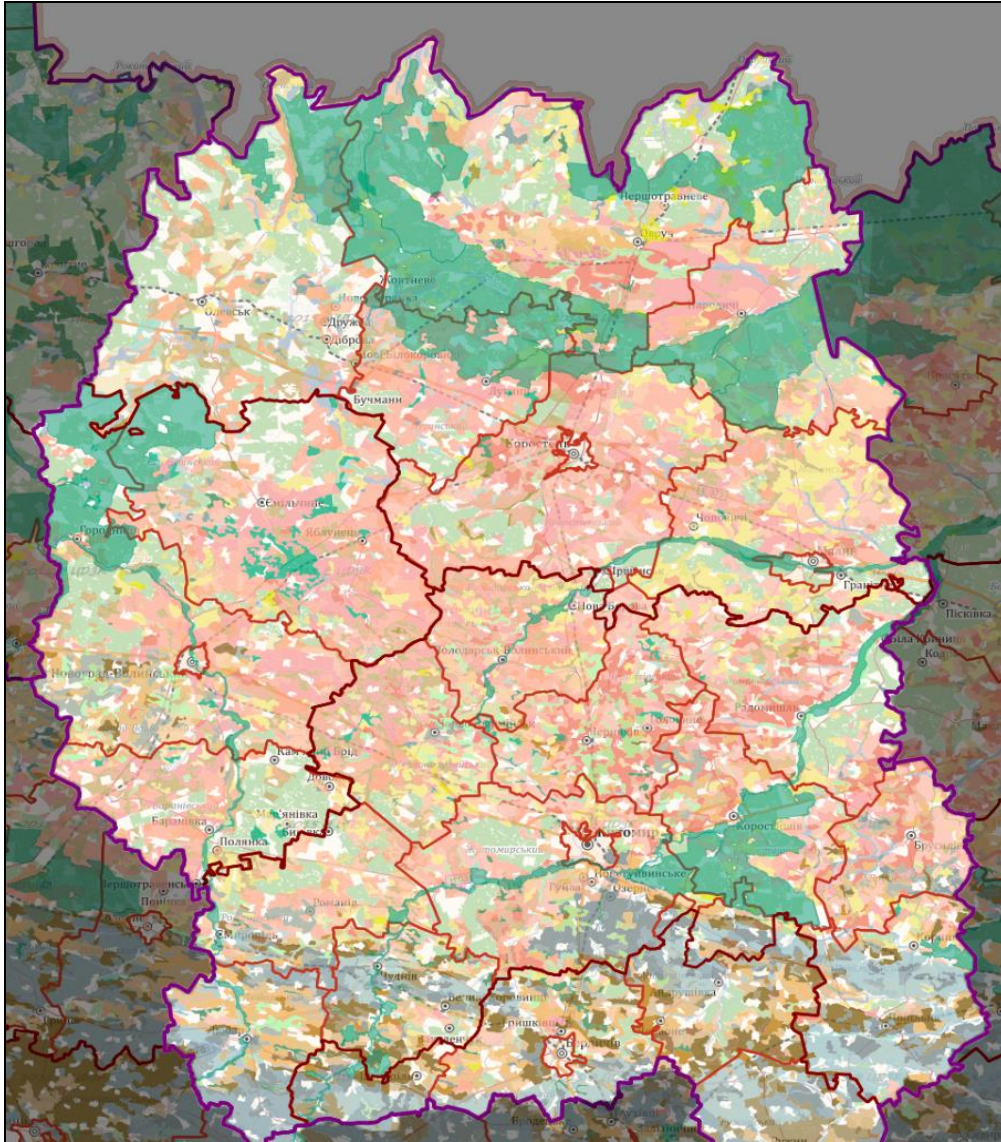

Рис. 11. Ґрунти Житомирської області

[https://map.land.gov.ua/?cc=3120242.2624823595,6502461.995336642&z=8&l=pcm_sm_merega,admin,grunt,kadastr&bl=dzk_overview&marker=3329066.9915053747,6449641.790227673]

У регіоні більша частина ґрунтів сформувалась на малопотужному шарі осадових порід, переважно легкого гранулометричного складу, які залягають на потужному шарі порід Українського кристалічного щита. Переважають дерново-підзолисті ґрунти легкого складу із низьким вмістом гумусу та поживних елементів. Висока мозаїчність, низька буферність ґрунтів обумовлюють низьку стійкість ґрунтового покриття до розвитку деградаційних процесів. Значної

екологічної шкоди земельні ресурси зазнають через забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами та мінеральними добривами.

Житомирська область характеризується великою кількістю родовищ корисних копалин (рис. 12), які активно розробляються (переважно відкритим способом), що обумовлює активне розширення територій з порушеними землями.

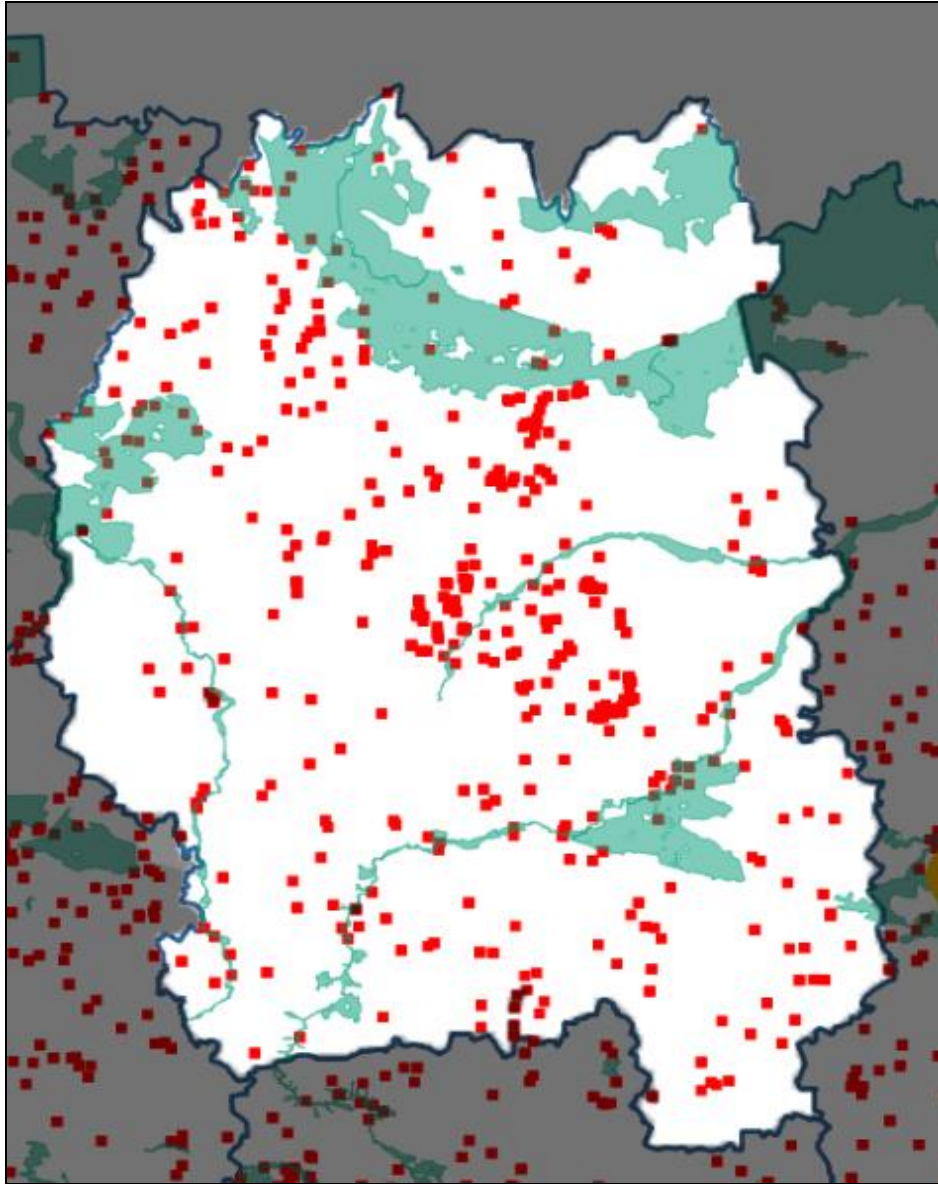

Рис. 12. Родовища корисних копалин Житомирської області

[https://map.land.gov.ua/?cc=3186908.0899720592,6518271.923411942&z=8&l=pcm_rodovysha_korys_kop,pcm_sm_merega,kadastr&bl=empty&marker=3329066.9915053747,6449641.790227673]

Порушені землі, відвали розкривних порід та відходів спричиняють значну екологічну проблему та вимагають розробки комплексу заходів, спрямованих на її вирішення. Не менш важливою екологічною проблемою є виведення з активного використання і консервація низькопродуктивних земель, які в даний час знаходяться в активному сільськогосподарському використанні, та створення на таких площах екологічно стійких ландшафтів. Для цього необхідна розробка методики оцінки стану таких земель та їх консервації.

Радіаційне забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС також нанесло велику екологічну шкоду довкіллю Житомирської області, особливо зоні Полісся, а це призвело до руйнування багатьох біоценозів, унеможливило традиційне природокористування, обмежило ведення сільськогосподарського виробництва, що негативно позначилось на здоров'ї людей та довкіллі. В регіоні понад 70 тис. га земель виведено з господарського використання та віднесено до зони безумовного (обов'язкового) відселення. З господарського обігу вилучено майже 26 тис. га сільськогосподарських угідь, як радіаційно-небезпечних земель, на яких неможливе подальше отримання сільськогосподарської та іншої продукції, яка відповідала б допустимим рівням вмісту радіоактивних речовин. Ці площі представлені ґрунтами, котрі сприяють високій міграції радіонуклідів до рослин.

Радіаційна ситуація в регіоні не створює передумов для досягнення кінцевих цілей державної політики з реабілітації та повернення в сферу господарської діяльності радіоактивно забруднених територій, поліпшення якості навколишнього середовища та екологічних умов життя людини, істотного скорочення частки населення, що проживає в населених пунктах з несприятливою екологічною ситуацією.

Тому охорона земельних ресурсів від деградаційних процесів – одна з найважливіших проблем області.

Екомережа

Схема екомережі Житомирської області враховує суттєву різницю у збереженості природної рослинності Полісся та Лісостепу області, формує рівномірну мережу ключових та сполучних територій з метою формування та підтримки екологічної рівноваги у регіоні та збереження ландшафтного і біологічного різноманіття. Суттєвою рисою регіональної екомережі є об'єднання в ній близько 95% об'єктів природно-заповідного фонду області, а також вдале поєднання її з регіональними екомережами сусідніх адміністративних областей України, а також Республіки Білорусь (з останньою-через проєктований білатеральний біосферний резерват «Прип'ятське Полісся»). У схемі також об'єднані всі ІВА-території міжнародного рівня, які знаходяться на території області, найбільш цінні для охорони птахів, а також водно-болотні угіддя, які охороняються на цій території за міжнародними угодами.

Загальна площа регіональної екомережі Житомирської області становить 342,2 тис. га (близько 12% території області), в т.ч.: ключових територій національного рівня - 161 тис. га, сполучних територій національного рівня-132 тис. га, ключових територій регіонального рівня - 26,7 тис. га, сполучних територій регіонального рівня - 21,5 тис. га, відновлювальних ділянок - 11,5 тис. га. Частина відновлювальних ділянок входить до складу ключових територій різних рівнів, а ключові території регіонального рівня - до сполучних територій національного рівня.

Перелік структурних елементів екологічної мережі Житомирської області:

Ключові території (ядра) національного рівня

- I - Убортське;
- II - Чорнобильське (Народицьке суб'ядро);
- III - Коростишівське;
- IV - Надслучанське;
- V - Словечанський кряж;

Сполучні території (екокоридори) національного рівня

- I - Убортсько-Вільчанський;
- II - Городницько-Перганський;
- III - Надслучансько-Коростишівський;
- IV - Довбисько-Мальованський;
- V - Убортсько-Народицький;

Ключові території (ядра) регіонального рівня

- 1 - Піщаницьке;
- 2 - Червоно вольське;
- 3 - Липницьке;
- 4 - Радогощанське;
- 5 - Ушомирське;
- 6 - Малинське;
- 7 - Барашівське;
- 8 - Баранівсько-Романівське;
- 9 - Житомирсько-Тригирське;
- 10 - Коровинецьке;
- 11 - Андрушівське.

Сполучні коридори (екокоридори) регіонального рівня

- 1 - Усівсько-Бучманська;
- 2 - Бондарівська;
- 3 - Білківсько-Барашівська;
- 4 - Голубієвицько-Вепринська;
- 5 - Кропивнянсько-Іршанська;
- 6 - Церемська (долинна);
- 7 - Новоград-Волинська Надслучанська (долинна);
- 8 - Кропивнянсько-Новопільська;
- 9 - Черняхівсько-Житомирська;
- 10 - Тростяницька (долинна);

- 11 - Бистриївська (долинна);
- 12 - Верхненадслучанська (долинна);
- 13 - Любарсько-Трощанська;
- 14 - Верхнететерівська (долинна);
- 15 - Пустоська (долинна);
- 16 - Верхньоздвиська (долинна);
- 17 - Верхньоірпінська (долинна);
- 18 - Верхньоунавська (долинна);
- 19 - Роставицька (долинна).

Відтворювальні ділянки

- 1 - Болота «Бучмани» (колишні торфорозробки);
- 2 - Болото «Озерянське» та оз. Корма (колишні торфорозробки);
- 3 - Заказник «Глушець» (відтворення фауни, вторинне заболочування);
- 4 - Заказник «Кутне» - (колишні торфорозробки);
- 5 - Військовий полігон Житомирський;
- 6 - Військовий полігон Новоград-Волинський;
- 7 - Рекультивовані ділянки після розробок ільменіту (м. Іршанськ);
- 8 - Район сіл Рижани-Неділище (Смільчинський р-н) – відновлення лучної та лісової рослинності, відслонення гранітів на перелогах;
- 9 - Червоноармійський р-н, с. Стрибіж- відновлення лісів на перелогах

Таблиця 2.10.

Складові структурних елементів екологічної мережі
в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

Одиниці адміністративно-територіального устрою регіону		Житомирська область
Загальна площа, тис. га		2982,7
Загальна площа екомережі, тис. га		1836,1*
Складові елементи екомережі, тис. га	Об'єкти ПЗФ	136,5
	Водно-болотні угіддя	30,3
	Відкриті заболочені землі	101,0
	Водоохоронні зони	163,5
	Прибережні захисні смуги	55,4
	Ліси та інші лісовкриті площі	1094,3
	Курортні та лікувально-оздоровчі території	0,2
	Рекреаційні території	0,5
	Землі під консервацією	3,9
	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	37,5
	Пасовища, сіножаті	315,1
	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві	34,4

* Загальна площа екологічної мережі становить 1836,1 тис. га у зв'язку із урахуванням того, що території ПЗФ одночасно перебувають у інших складових елементах.

Біорізноманіття та природо-заповідний фонд

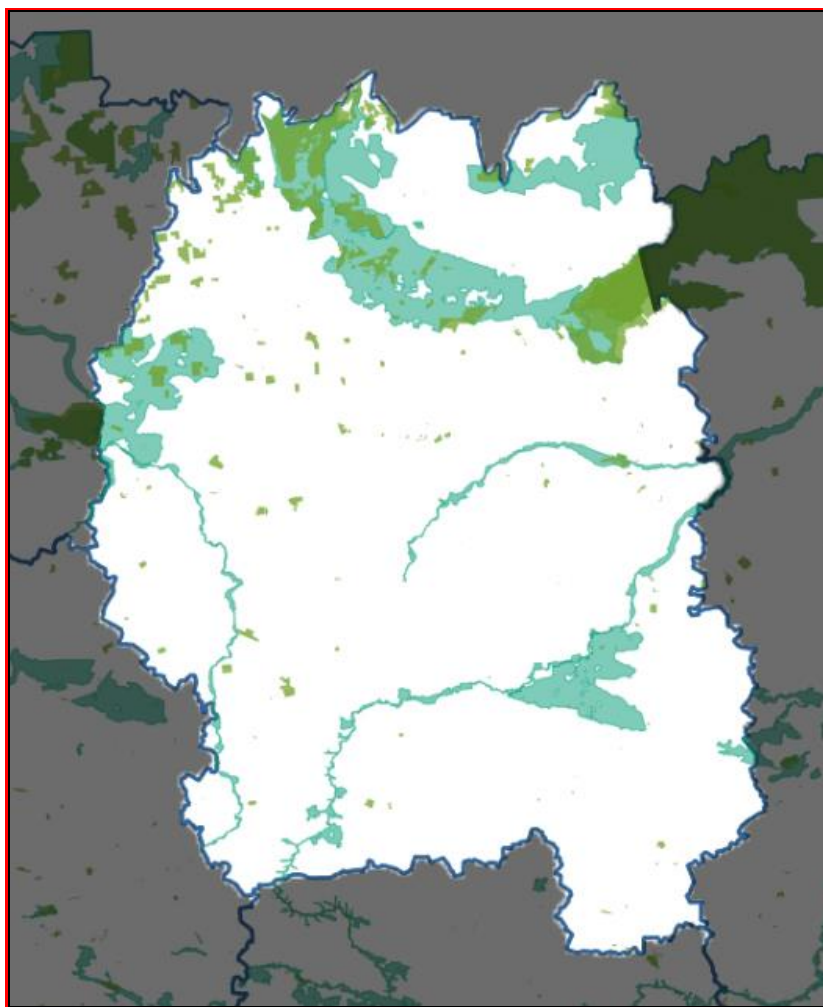
Одним з пріоритетних напрямів роботи в сфері розвитку охорони навколишнього природного середовища є упорядкування та розвиток мережі природно - заповідного фонду на території Житомирської області.

На території області знаходиться 242 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 138213,1724 га, з них 20 об'єктів загальнодержавного (57940,04 га) та 222 місцевого (80273,1324 га) значення. Відсоток заповідності складає 4,6% (рис. 13).

Таблиця 2.11.

Структура природно-заповідного фонду області
станом на 01.01.2021 року

Найменування об'єктів ПЗФ	Загальнодержавно го значення		Місцевого значення		Всього	
	Кількіс ть	Площа, га	Кількіст ь	Площа, га	Кількість	Площа, тис га
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки	-	-	3	14,9	3	14,9
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	-	-	-
Заказники – всього, в т.ч.:	10	6757,0	164	79932,667	174	86,689
ландшафтні	1	460,0	23	16195,967	24	16,655
лісові	2	358,0	58	32814,1	60	33,172
ботанічні	1	352,0	32	8252,6	33	8,604
загальнозоологічні	2	2781,0	19	14031,7	21	16,81
орнітологічні	1	612,0	3	367,4	4	1,06
іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
гідрологічні	3	2194	28	8175,4	31	10,369
загальногеологічні	-	-	1	15	1	0,015
Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	2	51,0	37	96,89	39	0,09689
комплексні	-	-	-	-	-	-
ботанічні	2	51,0	18	80,61	20	0,131
лісові	-	-	-	-	-	-
гідрологічні	-	-	4	3,15	4	0,0031
джерела	-	-	-	-	-	-
зоологічні	-	-	-	-	-	-
геологічні	-	-	15	13,13	15	0,013
Ботанічні сади	1	35,4	-	-	1	0,04
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	5	119,8	18	228,6748	23	0,35
Заповідні урочища	-	-	-	-	-	-
РАЗОМ	18	6963,2	222	80273,1324	240	87,236
Крім того:						
Природні заповідники	2	50976,84	-	-	2	50,98
Всього	20	57940,04	222	80373,1324	242	138,213

Умовні позначення:

об'єкти Смарагдової мережі

об'єкти Природо-заповідного фонду

Рис. 13. Розташування об'єктів ПЗФ та Смарагдової мережі на території Житомирської області.

Об'єкти Смарагдової мережі Житомирської області (рис. 14, 15, 16)

Сьогодні найефективнішим способом збереження видів та екосистем залишаються створення нових природоохоронних територій, розширення площі природно-заповідних об'єктів через запровадження спеціальних об'єктів “Смарагдової мережі” – системи природоохоронних територій, що забезпечує збереження біологічного різноманіття на основі екологічних принципів, передбачаючи незначну експлуатацію природних ресурсів. Житомирщина в цих планах – не виняток. До об'єктів такої мережі внесено Поліський природний заповідник. В області та й в цілому в Україні досліджують подібні території.

Покращення екологічної ситуації завдяки співпраці України з Європейською комісією ЄС хоча й повільно, та все ж відбувається.

Пропозиція щодо території Смарагдової мережі готується за стандартною формою даних, визначеною Постійним комітетом Бернської конвенції, та повинна відповідати одному або більше критеріїв:

1) територія суттєво сприятиме виживанню видів, що перебувають під загрозою зникнення, ендемічних видів або будь-яких видів, що вказані у додатках I та II до цього Закону;

2) територія підтримуватиме існування значної кількості видів у межах ареалу із високим видовим різноманіттям чи підтримуватиме існування важливих популяцій одного чи кількох видів, що вказані у додатках I та II до цього Закону;

3) у межах території перебуває важливий та/чи репрезентативний зразок типів оселищ, що перебувають під загрозою зникнення, згідно з додатком III до цього Закону;

4) у межах території існує особливий приклад певного типу оселища або мозаїка різних типів оселищ відповідно до додатка III до цього Закону;

5) територія Смарагдової мережі є важливою територією для одного чи декількох мігруючих видів тварин;

6) територія в інший спосіб суттєво сприяє досягненню цілей Бернської конвенції.

Так завдяки розширенню мережі об'єктів природно-заповідного фонду на Житомирщині відтворено 12 видів рослин, занесених до Червоної книги України (підсніжник звичайний (*Galanthus nivalis* L.), любка зеленоквіткова (*Platanthera chlorantha* (Cust.) Rchb.), коручка темночервона (*Epipactis atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.) Besser), пухирник малий (*Utricularia minor* L.), гніздівка звичайна (*Neottia nidus-avis* (L.) Rich.), пухирник середній (*Utricularia intermedia* Hayne), любка дволиста (*Platanthera bifolia* (L.) Rich.), лілія лісова (*Lilium martagon* L.), гудієра повзуча (*Goodyera repens* (L.) R. Br.), ситняг карніолійський (*Eleocharis carniolica* W.D.J.Koch), журавлина дрібноплісна (*Oxycoccus microcarpus* Turcz. ex Rupr.), росичка середня (*Drosera intermedia* Hayne).

Благополуччя суспільства й окремої людини прямо залежить від різноманіття екологічних систем. Їх стабільність, стійкість, біологічний прогрес визначаються видовою різноманітністю; тобто чим більше видів флори та фауни поширені на певній ділянці території, тим більше виникає зв'язків і взаємодій між різними організмами й складовими елементами неживої природи.

Становище людини в суспільстві, її майбутнє залежать від різноманіття її напрямків діяльності, інтересів, широти мислення, глибини і обсягу світогляду.

Криза духовності, моралі, економічна, екологічна починається з руйнування безлічі природних зв'язків часто завдяки нерозумній діяльності людства.

Радіаційна безпека

На 1 червня 2015 року в Житомирській області до зон радіоактивного забруднення постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 р. № 106 (з поточними змінами та доповненнями) «Про організацію виконання постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи», з урахуванням Закону України № 76-УТТТ від 28.12.2014 р., включено 371 населених пункти в 8 адміністративних районах області.

Кількість населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення, по районах, згідно адміністративно-територіального устрою, визначеним Постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ.

Таблиця 2.12.

Район	Всього населених пунктів віднесених до зон радіоактивного забруднення	Зона відчуження	Зона безумовного (обов'язкового) відселення	Зона гарантованого добровільного відселення
Смільчинський	52	-	-	52
Коростенський	319	7	63	249
Всього	371			

Загальна кількість об'єктів, які знаходяться на обліку та контролі Державного спеціалізованого підприємства «Київський державний міжобласний спеціальний комбінат», на території області - 29, з них:

- пунктів зберігання відходів дезактивації (ПЗВД) - 28;
- пунктів складування відходів дезактивації (ПСВД) – 1.

Фахівцями ДСП «Київський ДМСК» у весінній період 2019 року проведено обстеження 7 пунктів зберігання відходів дезактивації в Лугинському районі, 2 ПЗВД в Олевському районі, 1 ПЗВД в Коростенському районі.

За результатами обстеження встановлено, що технічний стан об'єктів незадовільний: відсутня огорожа, ворота, водовідвідні канали, радіаційний стан об'єктів задовільний.

Останні регламентні роботи на об'єктах в Народицькому районі були виконані у весінній період 2015 року, в Овруцькому районі - в осінній період 2017 року. Під час обстеження об'єктів у цих районах встановлено, що технічний

стан на 6 ПЗДВ задовільний, 13 ПЗДВ – незадовільний, що пов’язано з відсутністю огорожі та в’їзних воріт.

Усі 28 ділянок ПЗДВ та 1 ділянка ПСВД мають радіоактивне забруднення, однак існуюча ситуація вважається задовільною, у зв’язку з тим, що параметри радіаційного забруднення поверхні об’єктів не перевищують раніше узгоджені Житомирською обласною СЕС «Рівні радіоактивного забруднення поверхні об’єктів, які знаходяться на обліку та контролі ЦСЕ КДМСК Укр ДО «Радон».

Таблиця 2.13.

Характеристика об’єктів

Назва району	Кількість ПЗВД/ПСВД	За класифікацією відходів дезактивації		За розташуванням		
		Низькоактивні радіоактивні	Радіоактивно забруднені	зона гарантованого добровільного відселення	зона безумовного (обов’язкового) відселення	зона відчуження
Народицький	ПЗВД 11	9	2	2	9	-
Овруцький	ПЗВД 8	5	3	1	4	3
Лугинський	ПЗВД 7	5	2	4	3	-
Олевський	ПЗВД 2	1	1	1	1	-
Коростенський	ПСВД 1	Даних немає	Даних немає	1	-	-
Всього	29	20	8	9	17	3

Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов’язкового) відселення

У відповідності до ст. 1 і ст. 2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» до територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в межах України належать території, на яких виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами понад доаварійний рівень, що з урахуванням природно-кліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій може привести до опромінення населення понад $1,0 \text{ м}^3 \text{ в (0,1 бер) за рік}$, і яке потребує вжиття заходів щодо радіаційного захисту населення та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення

населення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення його нормальної господарської діяльності.

Залежно від ландшафтних та геохімічних особливостей ґрунтів, величини перевищення природного доаварійного рівня накопичення радіонуклідів у навколишньому середовищі, пов'язаних з ними ступенів можливого негативного впливу на здоров'я населення, вимог щодо здійснення радіаційного захисту населення та інших спеціальних заходів, з урахуванням загальних виробничих та соціально-побутових відносин територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділяється на зони.

Зона відчуження - це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 році.

В Житомирській області до зони відчуження віднесено 7 населених пунктів Коростенського району загальною площею 217,6 га:

Народицька селищна рада - 103,4:

1. с. Довгий Ліс - 6,6 га;
2. с. Мотилі - 7,4 га;
3. с. Нове Шарне - 76,6 га;
4. с. Омельники - 12,8 га.

Овруцька міська рада - 114,2 га:

1. с. Деркачі - 26,3 га;
2. с. Журба - 50,4 га;
3. с. Липські Романи - 37,5 га.

Відходи

Серед низки екологічних проблем, які мають місце в області, особливо гостро стоїть проблема поводження з відходами, які є одним з найбільших забруднювачів навколишнього середовища та негативно впливають на всі його компоненти. Ситуація ускладнюється і тим, що зберігається значний розрив між обсягами накопичених відходів і обсягами їх утилізації та знешкодження.

Враховуючи природні та економічні фактори, основну складову в загальній масі відходів, що утворюються в області, займають тверді побутові відходи та виробничі відходи 4 класу небезпеки, які, в основному, видаляються на полігони, сміттєзвалища, накопичувачі тощо.

Станом на 01.01.2021 р. в обласному реєстрі місць видалення відходів є 6 полігонів та 845 сміттєзвалищ. Недостатня кількість та технічний стан спеціалізованої техніки ставить під загрозу процес сміттьового видалення в більшості районних центрів області. На територіях сільських рад відсутні спеціалізовані підприємства у сфері поводження з побутовими відходами, самі відходи складаються у природних рельєфних утвореннях. Існуюча система санітарного очищення населених пунктів недосконала, її фрагментарність, роз'єднаність та різноманітність не забезпечує достатнього контролю за санітарним станом територій та операціями поводження з побутовими відходами. Через відсутність на території області переробних та сортувальних комплексів, на

полігони та сміттєзвалища потрапляє значна частина відходів, які мають ресурсну цінність і підлягають переробці та утилізації. Основну масу відходів як вторинної сировини складають тара (упаковка) від продуктів харчування та продукції споживання населенням, відходи тваринного походження і відходи домашнього господарства.

Аналіз поводження з відходами у цілому по області проводиться за інформацією, розміщеною на вебсайті Головного управління статистики у Житомирській області. Так, протягом 2020 року підприємствами та суб'єктами господарювання області утворено 387,0 тис. т відходів I – IV класів небезпеки.

По містах обласного значення та районах загальна кількість накопичених відходів I-IV класів небезпеки склала 5,43 млн т. (інформація за 2019 рік).

В основному це відходи сільського, лісового та рибного господарства, переробної промисловості, відходи видобувної промисловості розроблення кар'єрів, відходи домогосподарств.

Відходи I-III класу небезпеки у 2020 році склали 1,2 тис. т. Основна частина утворених відходів це відходи кислот, лугів чи солей; відпрацьовані оливи; люмінесцентні лампи; енергозберігаючі лампи; батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані; масла та мастила моторні трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані; матеріали фільтрувальні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені; матеріали обтиральні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені; шини зіпсовані перед початком експлуатації відпрацьовані, пошкоджені чи забруднені під час експлуатації; залишки очищення резервуарів, що містять нафтопродукти; суміш речовин мастильних та масл з вод стічних; осад промислових стоків; абсорбенти зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені, тощо.

Відповідно до Наказу Мінприроди України від 23.01.2017 за № 17 «Про затвердження Положення про електронний сервіс» в області запроваджено електронний сервіс «esotara.gov.ua», «Інтерактивна мапа Міністерства екології та природних ресурсів України», що в свою чергу забезпечує своєчасне реагування на електронні звернення громадян про виявлення місць чи об'єктів несанкціонованих та неконтрольованих звалищ відходів.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 року № 117-р затверджено Національний план управління відходами до 2030 року і з метою недопущення забруднення навколишнього природного середовища кожна з областей України має розробити власний регіональний план управління відходами, який врахує структуру економіки, обсяги утворення різних типів відходів, наявні та необхідні потужності для екологічно безпечного оброблення відходів. Дана система управління відходами має враховувати думки на місцях, саме регіональні плани є запорукою як розвитку області так і громад, та необхідною умовою для залучення інвестицій у галузь управління відходами.

Таким чином, для розробки регіонального плану управління відходами до 2030 року на території Житомирської області та його стратегічної екологічної оцінки, передбачено кошти в сумі 1 300,00 тис. грн.

На території Житомирської області впроваджено роздільне збирання твердих побутових відходів у містах: Баранівка, Бердичів, Коростишів, Радомишль, Новоград-Волинський, Олевськ, Житомир, Малин, Коростень; селища міського типу: Черняхів, Попільня, Ружин; селах: Наталівка (Новоград-Волинський район), Дружба, Новоозерянка, Журжєвичі, Жубровичі, Олександрівка (Коростенський район).

SWOT-аналіз

Для визначення найгостріших проблем та реальних можливих шляхів їх вирішення на рівні місцевої влади доцільно провести SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз Житомирської області проведено з урахуванням стану та тенденцій розвитку, актуальних проблемних питань галузей господарського комплексу та соціальної сфери. Визначено такі сильні й слабкі чинники (сторони) та можливі зовнішні впливи (можливості та загрози) на подальший соціальний та економічний розвиток для області.

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
1. Потенціал природних ресурсів (сільськогосподарські угіддя, водні об'єкти, ліси). 2. Наявність землі, що придатна для обробітку та вирощування екологічних с/г культур. 3. Наявність об'єктів незавершеного будівництва з інвестиційним потенціалом (житло, торгівля). 4. Прогресивна, дієва та цілеспрямована місцева влада. 5. Значна частка працездатного населення. 6. Наявність розгалуженої мережі електропостачання, міського водопостачання, газопостачання. 7. Наявність інфраструктури закладів освіти. 8. Значна підтримка закладів охорони здоров'я місцевою владою. 9. Вільний доступ до мистецької освіти та гурткової роботи.	1. Незадовільний стан окремих будівель соціальної, житлової сфери. 2. Незадовільна матеріальна база медичної діагностики. 3. Відсутність зв'язку (інтернет, мобільний зв'язок) у віддалених селах області. 4. Невелика кількість представників малого та середнього підприємництва. 5. Відсутність сучасних аналітичних систем збору, обробки та моніторингу даних для забезпечення більш ефективних процедур ухвалення управлінських рішень та використання ресурсів області. 6. Відтік молоді, висококваліфікованої робочої сили за кордон. 7. Відсутність SMART-управління земельними ресурсами, зокрема відсутність інвентаризації земельних ресурсів.

	8. Дорожнє покриття, зокрема, в сільській місцевості, потребує ремонту. 9. Недостатній рівень медичного обслуговування через дефіцит кваліфікованих спеціалістів. 10.Забруднюваність навколишнього середовища твердими побутовими відходами. 11.Відсутній екологічний аудит. 12.Неналежна робота очисних споруд.
Можливості (О)	Загрози (Т)
1. Участь у проєктах та програмах розвитку (міжнародні, державні, обласні, співпраця з іншими областями). 2. Відновлення виробництва на існуючих об'єктах. 3. Використання сучасних технологій (джерела енергії, енергозберігаючі заходи). Тенденція розвитку та популяризації використання альтернативної енергетики; 4. Стійкий попит та тенденція розвитку вирощування екологічної сільськогосподарської продукції. 5. Популяризація створення технопарків, індустріальних парків. 6. Розширення міжрегіональних зв'язків. 7. Участь у державних проєктах та проєктах міжнародної фінансово-технічної допомоги- запровадження нових держаних та ринкових механізмів щодо підвищення рівня та якості життя. 8. Забезпечення гідної праці та її відповідної оплати; 9. Забезпечення якісного медичного обслуговування. 10.Розвиток внутрішнього туристичного ринку.	1. Демографічна ситуація (смертність перевищує народжуваність, міграція). 2. Економічна криза (зниження рівня доходів мешканців, безробіття). 3. Військовий конфлікт на Сході. 4. Відтік людських ресурсів через міграцію. 5. Знецінення національної грошової одиниці. 6. Зростання цін на енергоносії. 7. Конкуренція з іншими містами. 8. Погіршення демографічної ситуації. Забруднення навколишнього середовища. 9. Негативні наслідки зміни клімату

SWOT-аналіз є дієвим інструментом для прийняття стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень щодо подальшого удосконалення ДДП з урахуванням регіональних особливостей. Виявлені при проведенні SWOT-аналізу слабкості, можливості і загрози можуть бути використані при прийнятті стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень.

При гіпотетичному „нульовому“ сценарії, якщо Програма не буде затверджена, подальший стабільний розвиток Житомирської області є проблематичним. Це може призвести до погіршення соціально-економічної та екологічної ситуації і як наслідок може відобразитися на умовах життя та здоров'ї населення області.

До Програми рекомендовано включити заходи, які зменшують кількість несортованих відходів, викиди парникових газів, збільшують потенціал поглинання парникових газів та сприяють адаптації території до негативних наслідків зміни клімату.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Поєднання зусиль, спрямованих на економічне зростання області із зусиллями, спрямованими на покращення екологічної ситуації, забезпечуватиме гармонійний розвиток області без шкоди навколишньому середовищу.

В результаті аналізу проектних рішень була здійснена оцінка ймовірного впливу проекту на складові довкілля. Метод оцінювання базується на визначенні трьох параметрів впливу: просторового, часового та інтенсивності впливу. Кожен з параметрів обчислюється за спеціальною 10-бальною шкалою з використанням критеріїв, які розроблені для відповідних градацій шкали.

Таблиця 3.1.

Матриця впливу на компоненти навколишнього природного середовища

Призначення ділянки відповідно до проектного плану	Потенційний вплив на компоненти довкілля					Середнє
	Повітря	Вода	Ґрунт	Біорізноманіття	Шум	
Забезпечення умов для економічного і соціального розвитку області						
Бюджетно-фінансова політика	0	0	0	0	0	0
Інвестиційна політика	0	0	0	0	0	0
Зовнішньоекономічна діяльність та міжнародне співробітництво	0	0	0	0	0	0
Інноваційний розвиток	0	0	0	0	0	0
Розвиток малого і середнього підприємництва	1	0	1	0	0	0,4
Удосконалення системи надання адміністративних послуг	0	0	0	0	0	0
Земельні відносини та землевпорядкування територій	0	0	2	0	0	0,4

Реалізація економічного потенціалу області						
Промисловість	2	0	1	0	2	1
Сільське господарство	0	0	3	0	0	0,6
Лісове господарство	0	0	0	0	0	0
Будівництво та житлова політика	1	0	2	0	2	1
Дорожнє будівництво	1	0	0	0	2	0,6
Транспортна інфраструктура	0	0	0	0	2	0,4
Комунальна інфраструктура та альтернативна енергетика	0	0	0	0	0	0
Туризм	0	0	0	0	2	0,4
Споживчий ринок	0	0	2	0	0	0,4
Розвиток системи публічних закупівель	0	0	0	0	0	0
Життєвий рівень та якість життя населення						
Заробітна плата	0	0	0	0	0	0
Пенсійне забезпечення	0	0	0	0	0	0
Ринок праці	0	0	0	0	0	0
Соціальний захист населення	0	0	0	0	0	0
Охорона здоров'я населення	0	0	0	0	0	0
Освіта	0	0	0	0	0	0
Культура	0	0	0	0	0	0
Фізична культура і спорт	0	0	0	0	0	0
Молодіжна і сімейна політика, соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю	0	0	0	0	0	0
Захист прав та інтересів дітей	0	0	0	0	0	0
Створення безпечного середовища						
Охорона навколишнього природного середовища	0	0	0	0	0	0
Природна і техногенна безпека	0	0	0	0	0	0
Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи	0	0	0	0	0	0
Протипожежний захист	0	0	0	0	0	0
Забезпечення законності та правопорядку	0	0	0	0	0	0
Розвиток територіальних громад та забезпечення відкритості влади						
Розвиток територіальних громад	1	0	2	0	2	1
Розвиток інформаційного простору та громадянського суспільства	0	0	0	0	0	0
Інтегральна оцінка на компонент	1,2	0	1,9	0	2	1,02

У зв'язку з тим, що дію численних факторів, які впливають на природне середовище неможливо оцінити кількісно, використовується напівкількісний (10- бальний) метод оцінки впливу, який дозволяє порівняти різні за характером види впливів, з додатковим використанням методу матриць. Для природного середовища нульовий вплив не враховується тому, що при будь якій діяльності буде відбуватись вплив на довкілля. Нульовий вплив буде лише за відсутності запланованої діяльності. Оцінка впливу здійснюється по окремих компонентах навколишнього середовища.

Найсуттєвішим є вплив на **грунти**. Основний вплив на ґрунти відбувається при підготовці території для будівництва будівель (порушення

(руйнування) ґрунтів під час будівництва (трансформація шарів землі)), руху транспортних засобів, вібрацій від процесів виробництва а також надмірної зношеності внаслідок сільськогосподарської діяльності. Компенсаційними заходами можуть бути заходи, що спрямовані на відтворення якості порушених ґрунтів і ґрунтового покриву в процесі рекультивації, консервації, ренатуралізації (реабілітації) земельних угідь.

Також задля зменшення впливу на ґрунтовий покрив під час будівництва доцільно вжити заходи:

1. Обов'язкове дотримання меж території, відведеної для будівництва.
2. Складування рослинного ґрунту на спеціально відведених майданчиках з наступним використання його при рекультивації, вертикального планування будівельного майданчику.
3. Всі будівельні матеріали мають бути розміщені на спеціально відведеній ділянці з твердим покриттям.
4. Контроль за роботою інженерного обладнання, механізмів і транспортних засобів, своєчасний ремонт, недопущення роботи несправних механізмів.
5. Заправка будівельної техніки лише закритим способом – автозаправниками.

Повітряне середовище. Викиди, пов'язані розвитком промисловості, містобудівною діяльністю та транспортом, сприятимуть зниженню якості атмосферного повітря. Для підтримання належного стану повітряного басейну необхідне чітке дотримання вимог природоохоронного законодавства.

Вплив на атмосферне повітря оцінюється як тимчасовий та незначний і по завершенню виконання будівельних робіт їх вплив припиниться.

Водне середовище. Відведення стічних вод здійснюватиметься в централізовану каналізацію. Внаслідок реалізації програми вплив на водне середовище не передбачається.

Біорізноманіття. Внаслідок реалізації програми вплив на водне середовище не передбачається.

Слід зазначити, що Програма має у складі один з головних пріоритетів, безпосередньо спрямованих на покращення стану довкілля.

За умови виявлення об'єктів культурної спадщини при проведенні будь-яких земельних робіт на території населеного пункту повинні виконуватися наступні норми Законів України:

Обов'язкове проведення археологічних розвідок території зазначеної земельної ділянки та врахування результатів цієї розвідки при передачі земельних ділянок у власність чи користування, у тому числі під будівництво.

Визначення меж територій археологічних об'єктів з їх координуванням.

Укладення з користувачами охоронних договорів на всі об'єкти археологічної спадщини для забезпечення їх належної охорони і відповідно до вимог чинного законодавства (стаття 23 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

Заборона приватизації земельних ділянок під пам'ятками та об'єктами археології (статті 14 та 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини», лист Держкультурспадщини від 06.12.2010 №22-3609/10, лист Міністерства культури України від 19.05.2011 №344/22/15-11).

Передбачення проведення охоронних археологічних досліджень у випадку планування будівництва у межах пам'яток та об'єктів археології (стаття 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

Згідно статті 36 Закону України «Про охорону культурної спадщини»:

Якщо під час проведення будь-яких земляних робіт виявлено знахідку археологічного або історичного характеру, виконавець робіт зобов'язаний зупинити подальше ведення робіт і протягом однієї доби повідомити про виявлені знахідки відповідний орган охорони культурної спадщини, на території якого проводяться земляні роботи.

Земляні роботи можуть бути відновлені лише згідно з письмовим дозволом відповідного органу охорони культурної спадщини після завершення археологічних досліджень відповідної території.

Також, відповідно до статті 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини»:

– Будівельні, меліоративні, шляхові та інші роботи, що можуть призвести до руйнування, знищення чи пошкодження об'єктів культурної спадщини, проводяться тільки після повного дослідження цих об'єктів за рахунок коштів замовників зазначених робіт.

Роботи на щойно виявлених об'єктах культурної спадщини здійснюються за наявності письмового дозволу відповідного органу охорони культурної спадщини на підставі погодженої з ним науково-проектної документації.

З метою захисту об'єктів археології, у тому числі тих, що можуть бути виявлені, проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок у випадках, передбачених Земельним кодексом України (2768-14), погоджуються органами охорони культурної спадщини.

Відповідно до статті 19 Закону України «Про охорону археологічної спадщини»:

Юридичні і фізичні особи, у користуванні або володінні яких перебувають археологічні об'єкти або предмети, зобов'язані:

– дотримуватися всіх вимог законодавства щодо охорони і використання археологічних об'єктів або предметів;

– виконувати всі необхідні роботи виробничого характеру згідно з дозволом;

– негайно інформувати про нововиявлені об'єкти або предмети в межах території, яку вони використовують для своєї діяльності;

– сприяти і не перешкоджати будь-яким роботам з виявлення, обліку та вивчення археологічних об'єктів або предметів.

Та відповідно до статті 22 Закону України «Про охорону культурної спадщини»:

Юридичні і фізичні особи, дії або бездіяльність яких завдали шкоди археологічній спадщині, несуть відповідальність відповідно до законодавства України.

При впровадженні заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, у тому числі на здоров'я населення.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

В Програмі визначено головні пріоритети та напрями (сфери) діяльності. Далі у таблиці для визначення екологічних проблем, які стосуються Програми, проаналізовано, яким чином вони впливатимуть на стан навколишнього середовища у розрізі окремих складових і компонентів довкілля – людина і здоров'я, біорізноманіття і природно-заповідний фонд, земельні ресурси, ґрунти; поверхневі та підземні води, клімат, образ ландшафту, культурна спадщина.

Оцінка представлена у трьох категоріях:

- негативний вплив (-)
- нейтральний вплив (0)
- позитивний (+)

Таблиця 4.1.

Вплив головних пріоритетів Програми та компоненти довкілля

Фактор впливу	Компоненти, що зазнають впливу							
Напрями (сфери) діяльності	Людина і здоров'я	Біорізноманіття і ПЗФ	Земельні ресурси	Ґрунти	Поверхневі та підземні води	Клімат і атмосферне повітря	Образ ландшафту	Культурна спадщина
Головний пріоритет 1. Забезпечення умов для економічного і соціального розвитку області								
Бюджетно-фінансова політика	+	0	0	0	0	0	0	0
Інвестиційна політика	+	0	0	0	0	0	0	0
Зовнішньоекономічна діяльність та міжнародне співробітництво	+	0	0	0	0	0	0	0
Інноваційний розвиток	+	0	0	0	0	+	0	0
Розвиток малого і середнього підприємництва	+	0	0	0	0	0	0	0

Удосконалення системи надання адміністративних послуг	+	0	0	0	0	0	0	0
Земельні відносини та землепорядкування територій	+	0	+	+	0	0	0	0
Головний пріоритет 2. Реалізація економічного потенціалу області								
Промисловість	+	0	0	0	0	0	0	0
Сільське господарство	+	0	0	-	0	0	0	0
Лісове господарство	0	0	0	0	0	0	0	0
Будівництво та житлова політика	0	0	-	0	0	-	0	0
Дорожнє будівництво	0	0	0	0	0	-	0	0
Транспортна інфраструктура	+	0	0	0	0	-	0	0
Комунальна інфраструктура та альтернативна енергетика	+	0	0	0	0	+	0	0
Туризм	0	0	0	0	0	0	0	0
Споживчий ринок	0	0	0	0	0	0	0	0
Розвиток системи публічних закупівель	0	0	0	0	0	0	0	0
Головний пріоритет 3. Життєвий рівень та якість життя населення								
Заробітна плата	+	0	0	0	0	0	0	0
Пенсійне забезпечення	+	0	0	0	0	0	0	0
Ринок праці	+	0	0	0	0	0	0	0
Соціальний захист населення	+	0	0	0	0	0	0	0
Охорона здоров'я населення	+	0	0	0	0	0	0	0
Освіта	+	0	0	0	0	0	0	0
Культура	+	0	0	0	0	0	0	0
Фізична культура і спорт	+	0	0	0	0	0	0	0
Молодіжна і сімейна політика, соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю	+	0	0	0	0	0	0	0
Захист прав та інтересів дітей	+	0	0	0	0	0	0	0
Головний пріоритет 4. Створення безпечного середовища								
Охорона навколишнього природного середовища	+	+	+	+	+	+	+	0
Природна і техногенна безпека	+	0	0	+	+	+	0	0
Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи	+	0	0	+	+	+	0	0
Протипожежний захист	+	+	0	0	0	+	+	0
Забезпечення законності та правопорядку	+	0	0	0	0	0	0	0
Головний пріоритет 5. Розвиток територіальних громад та забезпечення відкритості влади								

Розвиток територіальних громад	+	0	-	-	0	-	0	0
Розвиток інформаційного простору та громадянського суспільства	+	0	0	0	0	0	0	0

Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми, пов'язані з розвитком промислового потенціалу, сільського господарства, містобудівельною діяльністю та транспортом. Попри очевидну необхідність реалізації всіх запланованих заходів, вказані у таблицях завдання до виконання є факторами впливу на навколишнє середовище. У таблиці нижче представлені фактори, що, ймовірно, можуть призвести до екологічних проблем.

Таблиця 9

Фактори впливу, що можуть призвести до екологічних проблем та ризиків

Фактор впливу	Компоненти, що зазнають впливу							
Напрями (сфери) діяльності	Людина і здоров'я	Біорізноманіття і ПЗФ	Земельні ресурси	Ґрунти	Поверхневі та підземні води	Клімат і атмосферне повітря	Образ ландшафту	Культурна спадщина
Головний пріоритет 2. Реалізація економічного потенціалу області								
Сільське господарство				Ущільнення ґрунтів, деградація ґрунтового покриву, хімічне і органічне забруднення				
Будівництво та житлова політика			Втрата вільних земель			Зростання викидів парникових газів, перегрівання поверхні, викиди, шумове забруднення		
Дорожнє будівництво								
Транспортна інфраструктура								
Головний пріоритет 5. Розвиток територіальних громад та забезпечення відкритості влади								
Розвиток територіальних громад			Втрата вільних земель та інтенсивне їх використання	Ущільнення ґрунтів, деградація ґрунтового покриву, хімічне і органічне забруднення		Зростання викидів парникових газів, викиди, шумове забруднення		

Таким чином, до основних екологічних проблем Житомирської області можна віднести:

1. Забрудненням атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств, будівництва та автотранспорту.
2. Втрата вільних земель та інтенсивне їх використання.
3. Ущільнення ґрунтів, деградація ґрунтового покриву, хімічне і органічне забруднення.

Для збереження ґрунтів та покращення їх стану необхідно застосовувати заходи для відновлення, наприклад:

- Використання безплужної системи обробітку ґрунту.
- Планування сівозмін на 5-7 років вперед з обов'язковим включенням 30% бобових трав.
- Внесення гноєвих компостів.
- Робота з рослинними рештками.
- Застосування сидератів та багаторічних трав.
- Застосування біологічних препаратів для захисту рослин.
- Акцент на профілактиці хвороб та шкідників.
- Робота з ґрунтами у комплексі, врахування усіх шарів ґрунту при проведенні агротехнічних заходів.

Окремо слід сказати про таку проблему, як спалювання пожнивних решток (соломи), що досі існує на вітчизняних полях.

При здійсненні будівельних робіт відповідно до стаття 48 Закону України «Про охорону земель» рекомендовано забезпечити заходи щодо:

- максимального збереження площі земельних ділянок з ґрунтовим і рослинним покривом;
- зняття та складування у визначених місцях родючого шару ґрунту з наступним використанням його для поліпшення малопродуктивних угідь, рекультивації земель та благоустрою населених пунктів і промислових зон;
- недопущення порушення гідрологічного режиму земельних ділянок;
- дотримання екологічних вимог, установлених законодавством України, при проектуванні, розміщенні та будівництві об'єктів.

Також, при проведенні будівельних робіт забезпечити максимальне збереження існуючих зелених насаджень.

Відповідно до частини другої статті 39 Закону України «Про тваринний світ» під час розміщення, проектування та забудови населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконалення існуючих і впровадження нових технологічних процесів, введення в господарський обіг цілих земель, заболочених, прибережних і зайнятих чагарниками територій, меліорації земель, здійснення лісових користувань і лісогосподарських заходів, проведення геологорозвідувальних робіт, видобування корисних копалин, визначення місць випасання і прогону свійських тварин, розроблення туристичних маршрутів та організації місць відпочинку населення повинні передбачатися і здійснюватися заходи щодо збереження середовища існування та умов розмноження тварин,

забезпечення недоторканності ділянок, що становлять особливу цінність для збереження тваринного світу.

Відповідно до частини першої та другої статті 27 Закону України «Про рослинний світ» підприємства, установи, організації та громадяни, діяльність яких пов'язана з розміщенням, проектуванням, реконструкцією, забудовою населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, а також введенням їх в експлуатацію, повинні передбачати і здійснювати заходи щодо збереження умов місцезростання об'єктів рослинного світу.

Будівництво, введення в експлуатацію підприємств, споруд та інших об'єктів і застосування технологій, що викликають порушення стану та умов місцезростання об'єктів рослинного світу, засмічення, а також забруднення хімічними та іншими токсичними речовинами територій, зайнятих ними, забороняється.

Додатково повідомляємо, що згідно статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті. Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. Частиною четвертою статті 3 зазначеного Закону заборонено розпочинати провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті, без оцінки впливу на довкілля та отримання рішення про провадження планованої діяльності.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264-XII від 25.06.91, зі змінами) визначено, що до компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища належить:

а) забезпечення реалізації державної політики у сфері заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, здійснення управління та регулювання у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України на відповідній території;

б) участь у проведенні моніторингу стану навколишнього природного середовища;

в) участь у розробленні стандартів щодо регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів;

г) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

г) затвердження за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, для підприємств, установ і організацій лімітів використання природних ресурсів (крім природних ресурсів загальнодержавного значення), скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище (крім скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення, навколишнього природного середовища за межами відповідної території);

д) видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, спеціальне використання природних ресурсів відповідно до законодавства;

д¹) реалізація повноважень у сфері стратегічної екологічної оцінки відповідно до законодавства про стратегічну екологічну оцінку;

е) вирішення інших питань у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до закону.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (№ 2697-VIII від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№ 722/2019 від 30.09.2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20.03.2018).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 213/95-ВР від 06.06.95) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04.06.2017 набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» від 07.02.2017 № 1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування.

Відповідно до внесених змін до ст. 49 Водного кодексу України дозвіл на спеціальне водокористування видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства.

Інформація про видані дозволи на спеціальне водокористування суб'єктам господарювання розміщується на сайті Державного агентства водних ресурсів України (<http://davr.gov.ua/informaciya-pro-vidani-dozvoli-na-specialnevodokoristuva-nnya>).

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

- постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування» (№ 321 від 13.03.2002, зі змінами);
- постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується» (№ 1100 від 11.09.1996, зі змінами);
- Державні санітарні норми та правила «Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»;
- наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами» (№ 116 від 15.12.1994);
- постанова Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» (№ 2024 від 18.12.1998, зі змінами).

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря регулюються Законом України «Про охорону атмосферного повітря», Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими нормативно-правовими актами. Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

- постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря» (№ 300 від 13.03.2002, зі змінами);

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України «Про відходи» (№ 187/98-ВР від 05.03.1998) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються статтею 20 Закону України «Про відходи».

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560-XII від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). В разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Також в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» (№ 2059-VIII від 23.05.2017).

Відповідно до нормативно-правової бази України, проєкт Програми відповідає ряду зобов'язань:

1. Пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
2. Проведення природоохоронних заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;
3. Проектне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
4. Підвищення комфортності сформованої міської забудови за рахунок її реконструкції, відновлення і модернізації;
5. Вжиття заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і зменшення впливу фізичних факторів;
6. Впровадження роздільного збору сміття;
7. Вивезення твердих побутових відходів на полігон ТПВ, згідно з договором;
8. Забезпечення загальної доступності Програми та самого звіту СЕО відповідно до вимог Законів України «Про доступ публічної інформації» і «Про стратегічну екологічну оцінку» шляхом здійснення публікації у друкованих засобах масової інформації та розміщення на офіційному веб-сайті органу місцевого самоврядування.

Враховуючи результати аналізу можна зробити висновок, що Програма, відповідає цілям екологічної політики, встановлених на національному рівні та головним пріоритетам регіонального рівня; враховує більшість з них і пропонує комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

При реалізації проекту документа державного планування рекомендовано врахувати наслідки, що потенційно можуть вплинути на стан довкілля, у тому числі здоров'я населення.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ – 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки реалізації завдань Програми для біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Антропогенним чинником змін в області залишається розвиток підприємництва, діяльність якого призводить до забруднення довкілля. Разом з тим, стратегічне бачення Програми орієнтоване на те, щоб зробити область екологічно чистою і безпечною.

Аналізуючи склад населення, територіальне розміщення, наявність вільних земельних угідь та перспективи розвитку економічного сектору громади, можна зробити висновок, що активізація сільськогосподарської промисловості призведе до помірного впливу на стан навколишнього середовища.

Під кумулятивним впливом розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому видів антропогенної діяльності (прямий і опосередкований вплив людства на навколишнє середовище та його компоненти внаслідок господарської діяльності), які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компонента.

На території Житомирської області при дотриманні та виконанні захисних і охоронних заходів, що відповідають діючим нормативним вимогам, можливість виникнення кумулятивного впливу, який супроводжується негативними екологічними наслідками та понаднормативними викидами в атмосферне повітря забруднюючих речовин, не очікується.

Зміна клімату і мікроклімату в результаті реалізації Програми не очікується, оскільки відсутні причини, які призводять до їх зміни.

Особливості кліматичних умов, які сприяють зростанню інтенсивності впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, також відсутні.

Синергічні наслідки також відсутні.

Ймовірний екологічний вплив Програми на складові довкілля
Робоча група з СЕО здійснила експертну оцінку ймовірного впливу Програми на складові довкілля відповідно до контрольного переліку, наведеного в таблиці 6.1.

Таблиця 6.1.

**Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми
відповідно до контрольного переліку**

Чи може реалізація Програми спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?		•		
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		•		
3. Погіршення якості атмосферного повітря?			•	+
4. Появу джерел неприємних запахів?			•	
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			•	
Водні ресурси				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?			•	
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			•	
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			•	
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			•	
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			•	
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			•	
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			•	
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			•	
14. Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод?			•	
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			•	

16. Забруднення підземних водоносних горизонтів?			●	
Відходи				
17. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?			●	+
18. Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?			●	
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?			●	
20. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?			●	
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			●	
Земельні ресурси				
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?		●		
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			●	
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			●	
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			●	
26. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			●	
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями Програми та цілями місцевих громад?			●	
Біорізноманіття				
28. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			●	+
29. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			●	
30. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому?		●		
31. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			●	
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?		●		+
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			●	+
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			●	

Населення та інфраструктура				
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?		●		+
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?		●		+
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?		●		+
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?		●		+
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?		●		+
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			●	
Екологічне управління та моніторинг				
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			●	
42. Погіршення екологічного моніторингу?			●	
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			●	
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			●	+
Інше				
45 Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			●	
46 Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			●	
47 Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			●	+
48 Суттєве порушення якості природного середовища?			●	+
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?		●		
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності спричинять значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			●	

В результаті реалізації документу державного планування стан довкілля та умов життєдіяльності населення, його стан здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу зміниться мінімально, тому що вибрано найбільш екологічно безпечне бачення реалізації Програми з урахуванням соціально, екологічного та економічного впливу підприємництва на території області.

Серед ключових наслідків реалізації Програми, а також з огляду на короткий період, доцільно зробити наступні висновки щодо ймовірного впливу ДДП на довкілля.

Вплив на клімат: Одним із найважливіших чинників змін природного характеру, що можуть вплинути на розвиток області в майбутньому, є зміна клімату. На жаль, Програма не враховує цей чинник, оскільки не передбачає розробку та реалізацію програм адаптації до зміни клімату.

Вплив на атмосферне повітря: внаслідок реалізації Програми передбачається покращення стану атмосферного повітря.

Програма передбачає створення нових підприємств:

- Будівництво ТОВ «Обіо» заводу з виробництва скловати потужністю 18 тис. тонн на рік (Житомирська міська територіальна громада).
- Будівництво агронасіннєвої фабрики ТОВ «НПЦ Сервіс» (Брусилівська селищна територіальна громада).
- Будівництво складського та холодильного приміщень ФГ «Брусвяна» (Брусилівська селищна територіальна громада).
- Будівництво індустріального парку по шосе Київському в м. Житомирі.
- Будівництво міні сироварні за адресою вул. Молодіжна, 12, с. Рогачів (Баранівська міська територіальна громада).
- Будівництво ТЕЦ потужністю 2 МВт ТОВ «Біо-Фюль Компані ЛТД» (Городницька селищна територіальна громада).
- Будівництво свиногокомплексу – репродуктора для вирощування поросят на території Гришківської селищної ради Бердичівського району (за межами населених пунктів).
- Будівництво цеху збагачення первинних каолінів (Дубрівська сільська територіальна громада).
- Будівництво ферми по відгодівлі свиней ТОВ «ФГ Велес» (Курненська сільська територіальна громада).
- Будівництво молочно-товарної ферми ТОВ «Вельце» с. Липне (Любарська селищна територіальна громада).
- Будівництво заводу з переробки дерева ТОВ «Енергоресурси Полісся» (Малинська міська територіальна громада).
- Будівництво паперової фабрики ПАТ «Миропільська паперова фабрика» (Миропільська селищна територіальна громада).
- Будівництво теплоелектростанції потужністю 3 МВт ТОВ «Лугинська ТЕС» (Лугинська селищна територіальна громада).
- Будівництво СЕС потужністю 53 МВт з комплексом споруд виробництва «зеленого» водню (Лугинська селищна територіальна громада).
- Будівництво меблевої фабрики на території Індустріального парку «Коростень».
- Будівництво СЕС потужністю 5 МВт ТОВ «РЕСОЛ» (Брониківська сільська територіальна громада).
- Будівництво очисних споруд стічних вод продуктивністю 1500м³/добу АТ «Житомирський маслозавод».
- Будівництво Житомирського патронного заводу.
- Будівництво льодової арени у м. Житомирі.
- Будівництво багатофункціонального спортивного комплексу за адресою Бульвар Старий, 14 а в м. Житомир.
- Будівництво сироварні КП «Агенція місцевого органічного розвитку-АМОР» (Баранівська міська територіальна громада).
- Будівництво дошкільного навчального закладу на 200 місць по вул. Братів Міхєєвих, 2а, в м. Бердичеві.

- Будівництво спортивного майданчика з штучним покриттям та мультифункціональними майданчиками для занять ігровими видами спорту по вул. Островського, 1 в с. Іванівка Березівської сільської ради Житомирського району.
- Будівництво закладу дошкільної освіти Високівської сільської ради з благоустроєм території в с. Високе по вул. Центральна, 15 Б.
- Будівництво регіонального полігону твердих побутових відходів площею 30 га на території Коростенського району (перехрестя трас М-07 та Р-49).
- Будівництво закладу дошкільної освіти на 75 місць за адресою: Бердичівський район, смт. Гришківці, вул. Червоний промінь, 3.
- Реконструкція КНП «Коростенська ЦМЛ КМР» з будівництвом хірургічного корпусу по вулиці Амосова Миколи, 8 в м. Коростень.
- Будівництво дошкільного навчального закладу «Яслі-садок» на 150 місць по вулиці Оснадчука, 20 в м. Коростень.
- Будівництво складського приміщення ТОВ Фірма «Новофарм-біосинтез» (Новоград-Волинська міська територіальна громада).
- Будівництво торговельного комплексу в м. Овручі.
- Будівництво будівель і споруд для обслуговування автотранспорту (Овруцька міська територіальна громада).
- Проектування та будівництво СЕС (Хорошівська селищна територіальна громада).
- Будівництво 2-х хмелеплантацій ТОВ «Вертокийівка».
- Будівництво сушки та елеватора ТОВ «Єлисеєвські поля» (Чуднівська міська територіальна громада).
- Будівництво холодильника ФГ «Грасс Авеню» в с. Забілоччя (Радомишльська міська територіальна громада).
- Реконструкція нежитлової будівлі та будівництво багатофункціонального готельно-ресторанного комплексу в с. Рогачі (Ружинська селищна територіальна громада).
- Будівництво об'єктів альтернативної енергетики (вітрових електростанцій) за межами населених пунктів (Семенівська сільська територіальна громада).
- Будівництво стадіону в с. Словечне (Словечанська сільська територіальна громада).
- Будівництво приміщення для утримання курчат бройлерів ТОВ «Ю Фармінг Груп» с. Іванків (Оліївська сільська територіальна громада).
- Будівництво дошкільного навчального закладу в с. Оліївка по вул. Зоряній, № 1В (Оліївська сільська територіальна громада).

які підлягають процедурі Оцінки впливу на довкілля (ОВД).

Вплив на водні ресурси: Програма не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Тому реалізація Програми не має призвести до погіршення стану водних ресурсів.

Вплив на земельні ресурси: внаслідок реалізації Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або у характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Вплив на біорізноманіття, рекреаційні зони та культурну спадщину: в Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття. Натомість внаслідок реалізації Програми буде досягнений позитивний вплив на збереження біорізноманіття.

Вплив на населення та інфраструктуру: Програма не передбачає появу нових ризиків на стан здоров'я чи захворюваність населення. Натомість всі заходи Програми націлені на покращення умов життя і діяльності громадян.

Екологічне управління, моніторинг: Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в сфері екологічної безпеки, натомість передбачено покращення управління відходами, сприяння розвитку відновлювальної енергетики та енергомодернізації комунальних будівель.

Кумулятивний вплив: ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, відсутня.

Транскордонний вплив під час реалізації заходів Програми відсутній.

Таким чином, реалізація Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох заходів та завдань Програми призведе до покращення екологічної ситуації.

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Реалізація проекту Програми передбачає виконання заходів та проектів, що стосуються будівництва, енергозбереження і раціонального використання природних ресурсів, рекультивації земель, виконання яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища.

Для запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на довкілля передбачається комплекс організаційно-технічних заходів.

Комплекс екологоорієнтованих засобів щодо захисту навколишнього середовища охоплює заходи, спрямовані на охорону та раціональне використання природних ресурсів, і заходи, які забезпечують нормативні санітарно-гігієнічні параметри життєдіяльності людини.

Будівні заходи, передбачені проектом Програми, забезпечують охорону природного середовища за рахунок раціонального функціонального зонування території, створення санітарно-захисних, охоронних зон тощо.

У ході розробки стратегічної екологічної оцінки проекту Програми розроблені наступні заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми (таблиця 7.1.)

Таблиця 7.1.

Аналіз можливих превентивних заходів за складовими навколишнього природного середовища

Компонент довкілля	Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків
Атмосферне повітря	- здійснення природоохоронних заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; - стимулювання заходів підвищення енергоефективності та енергозбереження у всіх галузях економіки; - заміна на автотранспорті палива нафтового походження екологічно чистим видом палива – природним газом, передусім в системі комунального транспорту; - жорсткий контроль за якістю пального, що постачається та реалізується в місті автозаправними станціями, його відповідність державним стандартам, а також заборона реалізації етильованого бензину.
Води	- охорона, екологічне оздоровлення та відтворення водних об'єктів;

	- будівництво/реконструкція водопровідних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання; - при наданні права користування земельними ділянками на землях водного фонду на умовах оренди, суворе дотримання вимог Земельного та водного Кодексів України та інших нормативно-правових документів у галузі охорони навколишнього природного середовища.
Земельні ресурси	- визначення напрямків розвитку населених пунктів, вдосконалення планувальної організації територій; - підвищення ефективності використання сільськогосподарських земель; - оновлення генпланів населених пунктів з визначенням зонування території міських та сільських населених пунктів; - здійснення моніторингу містобудівної діяльності та ефективне використання вільних земельних ділянок для містобудівних потреб.
Лісові ресурси	- створення лісових захисних насаджень на еродованих землях, вздовж водних об'єктів та полезахисних смуг; - створення кадастру зелених та об'єктів благоустрою насаджень громади. - поліпшення санітарного стану зелених насаджень.
Природно-заповідний фонд	- збереження, відновлення і популяризація територій та об'єктів ПЗФ; - підтримання чисельності та видової різноманітності флори та фауни громади.
Поводження з відходами	- проведення інформаційних компаній щодо роздільного збору ТПВ; - ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ.

Важливим засобом охорони атмосферного повітря є правове регулювання державного обліку усіх об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і на стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, видів і ступенів впливу на його стан фізичних та біологічних факторів.

Облік здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 № 1655 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря». Державний облік включає: взяття на облік об'єктів, які справляють шкідливий вплив; ведення на об'єкті первинного обліку стаціонарних джерел, які справляють шкідливий вплив; складення державної статистичної звітності в галузі охорони атмосферного повітря за стаціонарними та пересувними джерелами; проведення інвентаризації викидів та

обсягів забруднюючих речовин на зазначених об'єктах. Взяття на державний облік об'єктів здійснюється Міністерством екології та природних ресурсів України за критеріями, встановленими цим Міністерством за погодженням з Держкомстатом.

Для поліпшення якості атмосферного повітря та зменшення викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря насамперед має досягатися за рахунок скорочення обсягів виробництва промисловими підприємствами та переходу на роботу в режимі максимальної економії енергоресурсів.

Для зниження обсягів викидів від пересувних джерел необхідно обмежити експлуатацією технічно-застарілого автомобільного парку та використання палива низької якості, поліпшити стан доріг.

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час її реалізації, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Усі роботи, що потребують попередньої оцінки впливу на довкілля, повинні проходити процедуру належним чином, відповідно до Закону «Про Оцінку впливу на довкілля», де будуть розглядатись та оцінюватись детальні наслідки від кожного виду діяльності, що плануються в рамках виконання Програми.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

Проект Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік розроблений на короткостроковий період і є плановим документом. Програма спрямована на дотримання екологічних стандартів.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми вказує на те, що реалізація Програми позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття, рекреаційні зони та культурну спадщину. Це означає, що Програма спрямована на екологічно збалансований сценарій розвитку і не потребує розгляду альтернатив.

Під час підготовки проекту звіту про стратегічну екологічну оцінку визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля.

У контексті стратегічної екологічної оцінки Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік може бути розглянутий і інший сценарій розвитку: гіпотетичний «нульовий», за яким Програма не затверджується та більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Гіпотетичний сценарій пов'язаний із збереженням нинішнього стану області.

Цей варіант виходить з того, що зміни практично не відбуватимуться. При цьому якісні показники розвитку будуть залишатись малорухомими. А це стримує процеси інноваційного розвитку економіки.

Реалізація гіпотетичного сценарію ілюструє значне загострення соціально-політичних, фінансово-економічних, комунальних проблем, перешкоджаючих набуттю високої якості життя, комфортних умов життя та добробуту населення.

Отже, за результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток Житомирської області є ускладненим, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в її межах, продовження подальшого зносу інфраструктури, неефективного використання енергоресурсів.

Розвиток області в значній мірі детермінований чинниками зовнішнього середовища. Однак, правильне трактування впливу, потенційних можливостей та загроз, які несе за собою їхня реалізація, дозволяє сформулювати проактивну

позицію області, за якої вона виступатиме не як об'єкт, але як суб'єкт управління процесами, що відбуваються. За умов існування цих вищезазначених альтернатив можна сформулювати 2 сценарії розвитку Житомирщини: інерційний сценарій та сценарій сталого розвитку.

Альтернатива 1: «Інерційний сценарій»

Припущення – національний рівень:

- Військовий конфлікт на Сході України продовжується;
- Зростають видатки Бюджету на утримання армії та ВПК;
- Рівень корупції в країні зменшується незначно – замість реальних реформ спостерігаємо їх імітацію;
- Гривня підтримується виключно міжнародними кредитами та, відповідно, інтервенціями НБУ на валютному ринку, продовжується неконтрольована інфляція;
- Інвестиційна привабливість України залишається низькою, рівень залучення інвестицій не зростає;
- Податковий тиск на підприємців залишається високий, в тіні продовжує залишатися більше 50% малого і середнього бізнесу;
- Обсяги ДФРР скорочуються, фінансування проектів переходить на «ручний» режим.

Припущення – місцевий рівень:

- Народжуваність у області залишається низькою;
- Сальдо міграції залишається негативним (продовжується вплив населення);
- Обсяги реалізованої продукції залишаються на тому ж рівні, в деяких секторах вони скорочуються;
- Інвестиційна і туристична привабливість (пізнаваність) низька;
- Активність у залученні коштів з ДФРР та програм МТД низька.

Що відбувається:

До 2022 року кількість населення поступово скорочується. Водночас спостерігається його «старіння». Ситуацію погіршуватимуть міграційні процеси, молодь покидає область в пошуках кращої життєвої перспективи.

Низький рівень народжуваності призводить до критичного скорочення кількості учнів в системі освіти та суттєвого удорожчання видатків на утримання мережі шкіл. Внаслідок скорочення освітньої субвенції зростає частка власних доходів громади у видатках на освіту, бюджет розвитку практично відсутній.

Кількість робочих місць залишаються на тому ж рівні, рівень доходів громадян не перевищує середньорегіонального значення. Економічна активність у сільських територіях обмежується сировинним продуктом з низькою доданою вартістю.

Через скорочення державної субвенції інфраструктура і комунальні об'єкти залишаються у критичному стані. Інженерна інфраструктура продовжує зношуватись.

Альтернатива 2: «Сценарій сталого розвитку»

Припущення – національний рівень:

- Внаслідок тиску Заходу на РФ військове протистояння на Сході України припиняється;
- Видатки на оборону країни та підтримки ЗСУ стабілізуються;
- Рішуче впроваджуються системні реформи: судова, податкова, децентралізація та ін.;
- Україна входить у стабільний 5-8-річний період середньострокового зростання і відновлення економіки;
- Гривня стабільна;
- Інвестиційна привабливість країни покращується - Україна в найближчі роки стає об'єктом посиленого інвестування;
- Податкова реформа виводить бізнес із «тіні»;
- Соціальна політика держави мінімізує ризики росту неплатежів внаслідок зростання тарифів на комунальні послуги;
- Ефективно працює ДФРР;

Припущення – місцевий рівень:

- Область формує привабливі інвестиційні і туристичні пропозиції та активно просуває їх на інвестиційні ринки, тим самим підвищуючи свою впізнаваність в країні;
- Область підтримує економічну активність на своїй території, зміщуючи її в бік глибокої переробки с/г продукції з високою доданою вартістю;
- Формує свій профіль як туристично привабливої території, використовуючи природні та історичні переваги;
- Житомирщина проводить рішучу реорганізацію мережі освітніх закладів та їхню поступову модернізацію.

Що відбувається:

На території області створюються привабливі умови для розміщення малих і середніх високотехнологічних виробничих підприємств та сфери послуг для бізнесу.

У область заходять інвестори, створюючи нові робочі місця. Область сприяє організації навчання і консультації для підприємців і персоналу нових підприємств.

Основними видами туризму є історичний та оздоровчий. У сільських територіях інтенсифікується виробництво і переробка екологічної сільськогосподарської продукції. Формуються місцеві продуктові бренди. Місцева продукція популяризується на фестивалях і святкуваннях, які стають відомими у країні і приваблюють щораз більше учасників.

Область стає привабливою для підприємців, туристів і гостей. Місто Житомир підсилює свої центральні функції торговельного, сервісного і культурного центру.

Через активне залучення коштів державної субвенції на розвиток інфраструктури та з ДФРР, покращується інфраструктура на сільських територіях, зокрема виникають нові мультифункціональні соціальні об'єкти - центри сіл стають центрами громадського, економічного і культурного життя села.

Внаслідок реорганізації у системі освіти зростає якість освітніх послуг.

Передбачення у проєктах Програми сценарію розвитку області, за яким, можна припустити, буде відбуватися розвиток регіону. Дана альтернатива наближена до оптимістичного сценарію, базується на досягненні цілей, передбачених Програмою.

Результати проведення цільового аналізу планованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля, визначених на місцевому рівні, виявили необхідність прийняття Програми. В інтересах ефективного та сталого розвитку області та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Моніторинг довкілля – комплексна науково-інформаційна система регламентованих періодичних безперервних спостережень, оцінки та прогнозу змін стану навколишнього природного середовища з метою виявлення негативних змін і вироблення рекомендацій з їх усунення або послаблення.

Загальнодержавний моніторинг довкілля здійснюється у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля». Система моніторингу спрямована на: удосконалення рівня вивчення і знань про екологічний стан довкілля; покращення оперативності та якості інформаційного обслуговування користувачів на всіх рівнях; підвищення якості обґрунтування природоохоронних заходів та ефективності їх здійснення; сприяння раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки, сталого розвитку.

Підприємства, установи та організації незалежно від форм їх власності та підпорядкування, діяльність яких призводить чи може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані та/або узагальнену інформацію для її комплексного оброблення (відповідно до п. 10 Постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля»).

В основі моніторингової оцінки лежить система кількісних і якісних індикаторів, що характеризують повноту та ефективність реалізованих рішень та який вплив це справляє на систему управління.

Екологічний моніторинг довкілля є сучасною формою реалізації процесів екологічної діяльності за допомогою засобів інформатизації забезпечує регулярну оцінку і прогнозування стану середовища життєдіяльності суспільства та умов функціонування екосистеми для прийняття управлінських рішень щодо екологічної безпеки, збереження природного середовища та раціонального природокористування.

Державна система екологічного моніторингу довкілля є інтегрованою інформаційною системою, що здійснює збирання, збереження та оброблення екологічної інформації для відомчої та комплексної оцінки і прогнозу стану природних середовищ, біоти та умов життєдіяльності, вироблення обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних соціальних, економічних та екологічних рішень на всіх рівнях державної виконавчої влади, удосконалення відповідних законодавчих актів, а також виконання зобов'язань України з міжнародних екологічних угод, програм, проєктів і заходів.

Екологічний моніторинг довкілля здійснюється за достроковою державною програмою, яка визначає спільні, узгоджені за цілями, завданнями, територіями та об'єктами, часом (періодичністю) і засобами виконання дії відомчих органів державної виконавчої влади, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності.

Суб'єктами Державної системи екологічного моніторингу довкілля, відповідальними за обов'язкове здійснення Державної програми екологічного моніторингу довкілля, є міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, які згідно зі своєю компетенцією отримують та обробляють дані про стан довкілля і виробляють відповідні рішення щодо нормалізації або поліпшення екологічної обстановки, раціонального використання і забезпечення якості природних ресурсів.

Об'єктами інформатизації в Державній системі екологічного моніторингу довкілля України є процеси відомчої екологічної діяльності та їх інтеграція на локальному, адміністративно-територіальному і державному рівнях, які відповідно охоплюють:

- території промислово-міських агломерацій, санітарно-захисних зон великих підприємств в тому числі АЕС, великих водоймищ, природоохоронних зон та інших спеціально визначених просторових одиниць;
- території областей України;
- території промислово-економічних регіонів, басейнів, великих річок та України в цілому.

В ході проведення СЕО проведено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку території та підвищення якості життя населення.

Оцінка фактичного впливу здійснюється на підставі та з урахуванням результатів моніторингу стану навколишнього природного середовища щодо реалізації господарської діяльності.

На підставі проведеного аналізу Програми зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Моніторинг реалізації Програми включає моніторинг реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію навантаження на довкілля, зумовленого проведенням комплексу заходів з покращення стану навколишнього природного середовища.

Моніторинг базується на розгляді індикаторів та аналізі досягнення запланованих цілей. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме виконання заходів Програми.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Протокол про СЕО встановлює необхідність здійснення моніторингу значного впливу на довкілля, у тому числі здоров'я населення, від реалізації затвердженої Програми. Результати моніторингу мають бути доведені до відома природоохоронних органів і органів охорони здоров'я, а також громадськості.

Моніторинг проводитиметься відповідно до Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому й для здоров'я населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272.

Слід зазначити, що окремі індикатори дозволяють оцінити прямі наслідки впливу реалізації заходів Програми на довкілля, окремі – опосередковані.

Для якісного проведення моніторингу необхідне забезпечення регулярності збору моніторингових даних за визначеними індикаторами та їх аналіз для врахування під час прийняття рішень щодо планування комплексу природоохоронних заходів у майбутньому.

Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дає можливість отримати інформацію про реалізацію Програми;
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами виконавчої влади;
- перевірки того, що Програма виконується відповідно до ухваленого документа, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам передбаченим в сфері охорони довкілля для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення:

- стан виконання заходів та завдань Програми шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів оцінки результативності виконання завдань і їх прогнозних значень;
- обсяг витрат на охорону навколишнього природного середовища;
- виконання технологічних та санітарно-технічних заходів (впровадження нових мало- та безвідходних технологій на промислових підприємствах, модернізація існуючих об'єктів тепло-енергопостачання, впровадження теплових установок сучасного типу з використанням природних джерел енергії, тощо);
- зменшення / збільшення обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;
- зменшення / збільшення площі озеленення території громади;
- зменшення / збільшення площі газонів;

- зменшення / збільшення територій та об'єктів ПЗФ, на яких реалізовано заходи зі збереження об'єктів природно-заповідного фонду;
- кількість заходів з екологічної освіти та інформування населення;
- додержання режимів господарської діяльності та благоустрій в межах прибережних захисних смуг водних об'єктів.

Таблиця 9.1.

Пропонована Звітом СЕО програма моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

№ з/п	Заходи моніторингу	Одиниця виміру	Роки		Оцін-ка	Показник оцінки	Примітка
			2021	2022	2022/ 2021, %		
Охорона атмосферного повітря							
1.	Загальні обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення на території області	тис. тон			< 100	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
2.	Загальні обсяги викидів в атмосферне повітря окремо по парниковим газам від стаціонарних джерел забруднення на території області	тис. тон			< 100	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
Охорона водних ресурсів							
4.	Забір прісної води – усього, у тому числі: - з поверхневих водних джерел; - із підземних джерел	млн куб. метрів			< 100	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
5.	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього, - у тому числі забруднених	млн куб. метрів			< 100	Позитивний результат	За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Житомирській
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для	

						запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	області Державного агентства водних ресурсів України
6.	Зміни у структурі використання земельних ресурсів області Усього земель (площа), тому числі: - сільськогосподарські угіддя; - ліси та інші лісовкриті площі; - забудовані землі; - землі під водою; - відкриті заболочені землі; - інші землі	тис. га			< 100	Позитивний результат	За даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
Поводження з відходами							
7.	Утворено відходів (1-4 класів небезпеки), з них: - утилізовано; - видалено у спеціально відведених місця чи об'єкти	тис. тон			< 100	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
Розвиток мережі об'єктів природно-заповідного фонду							
8.	Загальна кількість об'єктів природно-заповідного фонду на території області	одиниць			< 100	Позитивний результат	За даними Департаменту екології та охорони природних ресурсів Житомирської обласної державної адміністрації
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
9.	Площа об'єктів природно-заповідного фонду	гектарів			< 100	Позитивний результат	
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
Здоров'я населення							
10.	Захворюваність на хвороби органів дихання: - туберкульоз	осіб на 100 тис. населення			< 100	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	

	- інші				> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
11.	Забезпеченість лікарями	осіб на 10 тис. населення			< 100	Позитивний результат	За статистичними даними
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
12.	Смертність населення	випадків на 1000 осіб			< 100	Позитивний результат	
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	
13.	Питома вага злоякісних новоутворень, виявлених в I-II стадії	%			< 100	Позитивний результат	
					= 100	Нейтральний результат, що потребує подальшого моніторингу	
					> 100	Негативний результат, необхідно вжити заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	

Замовник СЕО здійснюватиме моніторинг наслідків виконання Програми шляхом збору та аналізу інформації/статистичних даних від суб'єктів господарювання (що проводять свою діяльність на території області), головного управління статистики в Житомирській області, Департаменту захисту довкілля, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру в Житомирській області, Регіонального офісу водних ресурсів у Житомирській області Державного агентства водних ресурсів України та відповідних виконавчих органів Житомирської обласної державної адміністрації.

Відстеження динаміки відповідних індикаторів та показників соціально-економічного та екологічного розвитку дозволять чітко відслідковувати ефективність реалізації плану. Кількість екологічних індикаторів можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.

На підставі результатів державного статистичного спостереження проводити порівняльний аналіз фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками.

У разі виявлення перевищень минулорічних показників проводиться аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів та проєктів Програми. Замовник вживає заходів для усунення негативних наслідків реалізації Програми, а також подає органу державної влади або органу місцевого самоврядування, який затвердив документ державного планування, пропозиції щодо внесення змін до такого документа з метою усунення негативних наслідків. У такому разі зміни, що вносяться до документа державного планування, підлягають стратегічній екологічній оцінці.

Крім того, заплановано проводити порівняння фактичних показників індикаторів виконання заходів Програми за всіма напрямками.

Результати моніторингу замовник оприлюднює на власному офіційному веб-сайті один раз на рік протягом строку дії документа державного планування та через рік після закінчення такого строку.

Контроль за реалізацію Програми покладається на Житомирську обласну державну адміністрацію.

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

В рамках реалізації документа державного планування (Програма економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік) можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено; відсутня потреба у транскордонних консультаціях.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-10, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

Програма економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік (далі – Програма) розроблена Департаментом агропромислового розвитку та економічної політики облдержадміністрації на основі пропозицій структурних підрозділів облдержадміністрації, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств та установ з використанням статистичних і інших звітних (відомчих) даних, відповідно до Законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Порядку розроблення проєктів прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, Бюджетної декларації та державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621 (зі змінами).

Програма деталізує мету, пріоритетні завдання та комплекс заходів, спрямованих на вирішення наявних соціально-економічних проблем в регіоні та досягнення стратегічних цілей, визначених у Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням Житомирської обласної ради від 18.12.2019 (зі змінами), розробленої з урахуванням положень Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695.

Фінансове забезпечення Програми передбачається за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів, не заборонених законодавством.

Метою Програми є підвищення якості життя та добробуту населення шляхом підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіональної економіки, забезпечення стабільного функціонування соціальної сфери та екологічної безпеки навколишнього середовища.

Досягнення мети Програми передбачається за рахунок виконання таких **головних пріоритетів**:

1. Забезпечення умов для економічного і соціального розвитку області;
2. Реалізація економічного потенціалу області;
3. Життєвий рівень та якість життя населення;
4. Створення безпечного середовища;
5. Розвиток територіальних громад та забезпечення відкритості влади

Для досягнення реалізації Програми для кожного головного пріоритету було визначено напрями (сфери) діяльності, що формує основу для управління областю.

У процесі розроблення СЕО вивчені головні стратегічні документи, плани і програми, що діють на національному, регіональному та місцевому рівнях, проведений аналіз їх головних пріоритетів, які в тій чи іншій мірі визначають передумови для прийняття проєктних рішень або пропозицій в документі

державного планування місцевого рівня. Їх положення та завдання приймаються до уваги в процесі розроблення проекту Програми та її стратегічної екологічної оцінки.

При аналізі та оцінці поточного стану навколишнього середовища були використані статистичні дані та офіційні дані обласних і місцевих органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я.

В процесі роботи були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються суб'єктами в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на локальному та регіональному рівні.

Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми, пов'язані з розвитком промислового потенціалу, сільського господарства, містобудівельною діяльністю та транспортом.

До основних екологічних проблем Житомирської області можна віднести:

1. Забрудненням атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств, будівництва та автотранспорту.
2. Втрата вільних земель та інтенсивне їх використання.
3. Ущільнення ґрунтів, деградація ґрунтового покриву, хімічне і органічне забруднення.

В результаті реалізації документу державного планування стан довкілля та умов життєдіяльності населення, його стан здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу зміниться мінімально, тому що вибрано найбільш екологічно безпечне бачення реалізації Програми з урахуванням соціально, екологічного та економічного впливу підприємництва на територіях області.

Серед ключових наслідків реалізації Програми, а також з огляду на короткий період, доцільно зробити наступні висновки щодо ймовірного впливу ДДП на довкілля.

Вплив на *клімат*: Одним із найважливіших чинників змін природного характеру, що можуть вплинути на розвиток області в майбутньому, є зміна клімату. На жаль, Програма не враховує цей чинник, оскільки не передбачає розробку та реалізацію програм адаптації до зміни клімату.

Вплив на *атмосферне повітря*: внаслідок реалізації Програми передбачається покращення стану атмосферного повітря.

Програма передбачає створення нових підприємств, які підлягають розробленню Оцінки впливу на довкілля.

Вплив на *водні ресурси*: Програма не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Тому реалізація Програми не має призвести до погіршення стану водних ресурсів.

Вплив на *земельні ресурси*: внаслідок реалізації Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або у характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Вплив на *біорізноманіття, рекреаційні зони та культурну спадщину*: в Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття. Натомість внаслідок реалізації Програми буде досягнений позитивний вплив на збереження біорізноманіття.

Вплив на *населення та інфраструктуру*: Програма не передбачає появу нових ризиків на стан здоров'я чи захворюваність населення. Натомість всі заходи Програми націлені на покращення умов життя і діяльності громадян.

Екологічне управління, моніторинг: Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в сфері екологічної безпеки, натомість передбачено покращення управління відходами, сприяння розвитку відновлювальної енергетики та енергомодернізації комунальних будівель.

Кумулятивний вплив: ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, відсутня.

Транскордонний вплив під час реалізації заходів Програми відсутній.

Таким чином, реалізація Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2022 рік не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох заходів та завдань Програми призведе до покращення екологічної ситуації.

В інтересах ефективного та сталого розвитку Житомирської області та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

Замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, та після закінчення дії Програми, оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті і у разі виявлення непередбачених звіт про СЕО негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів щодо їх усунення.

З метою уникнення порушень порядку здійснення процедури відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» наголошуємо, що замовник:

- протягом п'яти робочих днів з дня затвердження документу державного планування розміщує на своєму офіційному веб-сайті затверджений документ державного планування, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування. довідки про консультації та про громадське обговорення і письмово повідомляє про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (стаття 16 Закону):

- у межах своєї компетенції (замовник) здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля. у тому числі для здоров'я населення. один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет та у разі виявлення не передбачених звіт про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у

тому числі для здоров'я населення, вживає заходів. для їх усунення (стаття 17 Закону).

Відповідно до частини другої статті 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» особи, винні у порушенні вимог законодавства України при здійсненні стратегічної екологічної оцінки, несуть відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.07.2019 № 260 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
2. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10 серпня 2018 року № 296 «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
3. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 грудня 2018 року № 465 «Зміни до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
4. Інструменти регіонального розвитку в Україні: навч. посіб. / О. В. Берданова [та ін.]; за ред. В. М. Вакуленка, О. В. Берданової. - К. :НАДУ, 2013. - 286 с.;
5. Бахир В.М. Об электрохимической активации и воде «живой» и «мертвой», вып. 1, М., 1990. – 11 с.;
6. Кабінет Міністрів України. Постанова від 13 березня 2002 р. N 321. Київ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/myX2RAJ>;
7. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>;
8. Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 (зі змінами). – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf;
9. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 08 серпня 2020 року № 695;
10. Проект Закону України "Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року". - Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/GH6YF00A>;
11. Марушевський Г., Потапенко В. Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» PROMIS (Canada), Київ, 2019. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/MP-CEO_web.pdf.

Директор Інституту Зеленої економіки

В.Г. Потапенко